

**Perustuslakivaliokunnan
mietintö N:o 2 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi.**

Vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä antoi hallitus sanotun vuoden joulukuun 4 päivänä eduskunnalle esityksen Suomen hallitusmuodoksi, joka oli rakennettu sille periaatteelle, että Suomi oli oleva riippumaton tasavalta. Hyväksyen yksimielisesti tämän periaatteen, eduskunta lähetti hallituksen esityksen perustuslakivaliokunnan valmisteltavaksi, jonka työn kuitenkin seuraavan vuoden tammikuussa puhjennut kapina keskeytti. Kapinan tultua kukistetuksi, hallitus, peruuttaen edellämainitun esityksensä, antoi eduskunnalle 11 päivänä kesäkuuta 1918 uuden esityksen hallitusmuodoksi, jonka mukaan Suomi oli oleva täysivaltainen, perustuslaillinen ja perinnöllinen kuningaskunta. Tämän esityksen johdosta vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä päättämänsä ehdotuksen eduskunta 7 päivänä elokuuta 1918 hyväksyi jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, minkä jälkeen hallitus vielä samana vuonna ylimääräisille valtiopäiville jätti toisen, eräissä kohdin muutetun esityksen. Tämänkin esityksen johdosta päättämänsä ehdotuksen eduskunta hyväksyi jätettäväksi lepäämään yli vaalien. Eduskunta ja hallitus ryhtyivät vielä senkin jälkeen, vastoin edellämainitussa eduskunnan joulukuun 6 päivänä 1917 tekemässä päätöksessä lausuttua periaatetta, voimaan saattamaan perinnöllistä kuninkuutta, toimittaan vuoden 1772 hallitusmuodon Ruotsin kuninkaan vaalia tarkoittavan 38 §:n perusteella kuninkaanvaalin. Muuttuneiden valtiollisten olojen vaikutuksesta tämä yritys raukesi.

Viime maaliskuun 1 ja 3 päivinä toimitettujen eduskuntavaalien tulokset osoittivat, että valitsijain enemmistö oli ratkaisevasti asettunut tasavaltaisen hallitusmuodon puolelle. Kun sitten nyt koossa oleva eduskunta oli viime huhtikuun 25 päivänä tekemällään päätöksellä hylännyt molemmat edellämainitut, lepäämään jätetyt hallitusmuotoehdotukset, on hallitus, jonka kokoonpano tällä välin myöskin oli muuttunut, kuluvan toukokuun 13 päivänä antanut eduskunnalle esityksen tasavaltaiselle pohjalle rakennetuksi hallitusmuodoksi. Tämän hallituksen esityksen N:o 17 on eduskunta pöytäkirjanotteella kuluvan toukokuun 14 päivästä lähettänyt perustuslakivaliokunnan valmisteltavaksi.

Valiokunta on yhtynyt siihen hallituksen esityksessä lausuttuun käsitykseen, että Suomen uusi hallitusmuoto on rakennettava tasavaltaiselle periaatteelle. Tasavaltainen hallitusmuoto soveltuu parhaiten käsitystavaltaan kansavaltaisen Suomen kansan oloihin ja luonteeseen ja sillä on kansan suuren enemmistön varma kannatus. Sille pohjalle rakennettu valtion järjestysmuoto siis parhaiten kykenee puoleensa kiinnittämään kansamme laajat kerrokset sekä takaamaan valtiovallalle tarpeellisen lujuuden ja yhteiskunnallisten olojen terveen kehityksen maassamme.

Mitä tulee esityksessä oleviin eri säännöksiin, on valiokunta voinut useimmat niistä sinänsä ehdottaa hyväksyttäväksi. Seuraavissa kohdin on valiokunta katsonut olevan syytä selventää ja muuttaa hallituksen esityksessä olevaa ehdotusta.

2 § ja (13 §). Kun valiokunnan mielestä ei hallitusmuotoon yleensä ole otettava säännöksiä, jotka jo sisältyvät tai joiden tulee sisältyä valtiopäiväjärjestykseen, on valiokunta 2 §:n 1:sen momentin loppuun ehdottanut viittauksen valtiopäiväjärjestykseen ja poistanut kokonaan 13 §:n.

3 §. Koska sanamuoto „Suomen tasavalta on jakamaton” on epätarkka, on valiokunta sen sijasta käyttänyt sanoja „Suomen tasavallan alue — — —”.

Siihen nähden, että kansalaisten yleisiin oikeuksiin ennen muuta kuuluu kaikkien yhdenvertaisuus lain edessä, on valiokunta katsonut asianmukaiseksi, että Suomenkin hallitusmuotoon otetaan sen periaatteen mukainen säännös. 5 §.

Sanan „onnen” ehdottaa valiokunta sen epämääräisyyden vuoksi poistettavaksi. Samoin on valiokunta poistanut I momentin toisen, kansalaisten saavutettuja oikeuksia koskevan lauseen, koska käsite „saavutetut oikeudet” on epämääräinen ja riidanalainen. 6 § (5 §).

Tämän pykälän on valiokunta pitänyt tarpeellisena ehdottaa täydennettäväksi säännöksellä Suomen kansalaisen oikeudesta lähteä maasta. 7 § (6 §).

Yleisestä uskonnonvapauden periaatteesta seuraa, että kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet eivät saa olla riippuvaisia siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan hän kuuluu tai kuuluuko hän ollenkaan sellaiseen yhdyskuntaan. Sen vuoksi on valiokunta ehdottanut otettavaksi hallitusmuotoon tätä periaatetta vastaavan säännöksen. Tässä on kuitenkin viitattava julkisia virkoja koskeviin rajoituksiin, joista säädetään 11 päivänä marraskuuta 1889 annetussa, perustuslain luontoisessa laissa, jonka säännösten muuttamiseen ei valiokunta tämän yhteydessä katso olevan syytä ryhtyä. Sen sijaan olisi tällaisten rajoitusten kumoaminen ja säätäminen valiokunnan mielestä siirrettävä tavallisen lain-säädännön piiriin. 9 §.

Koska jokaisessa oikeusvaltiossa kansalaisten yleisiin oikeuksiin on katsottava kuuluvan kotirauhan loukkaamattomuus, on valiokunta pitänyt tarpeellisena ottaa siitä nimenomaisen säännöksen esilläolevaan hallitusmuotoehdotukseen, samalla kuitenkin nimenomaan mainiten tärkeimmän tätä yleistä kansalaisoikeutta rajoittavista poikkeuksista, nimittäin kotietsinnän. 11 §.

Katsoen siihen, että aatelisarvojen, arvonimien ja ritari-merkkien antaminen ja käyttäminen huonosti soveltuu kansanvaltaiseen katsantotapaan ja on vain omiansa edistämään ja ylläpitämään turhamaisuutta, on valiokunta päättänyt ehdottaa, että hallitusmuotoon otettaisiin säännös, jolla näi- 15 §.

den antaminen ja käyttäminen Suomen tasavallassa kielletään.

17 § (14 §). Valiokunnan mielestä olisi tasavallan presidentin omaan harkintaan jätettävä, katsooko hän tarpeelliseksi vaatia esitysehdotuksesta, jonka hän aikoo antaa eduskunnalle, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden taikka niiden molempain lausunnon. Valiokunta on pykälän 2 momenttiin ehdottanut tämän mukaisen muutoksen.

Pykälän 3 momentissa on valiokunta, tehtyänsä ennennämainitun lisäyksen 2 §:n 1 momenttiin, poistanut sanat „sekä lainsäädäntöasiain käsittelystä valtiopäivillä”.

18 § (15 §). Edellisen pykälän 2 momenttiin ehdottamansa muutoksen mukaisesti on valiokunta ehdottanut tämänkin pykälän 1 momenttiin vastaavan muutoksen. Mitä tulee aikaan, jonka kuluessa presidentin on tehtävä ratkaisunsa hänelle vahvistettavaksi jätetyn lain suhteen, on valiokunta katsonut kolme kuukautta siihen riittävän.

(17 §). Tämän hallituksen esityksessä olevan pykälän, joka sisältää viittauksen kirkkolain säätämisyjärjestykseen, on valiokunta poistanut, koska sellainen viittaus jo sisältyy valtiopäivjärjestykseen.

22 § (20 §). Pitäen asianmukaisena, että tasavallan presidentti on syntyperäinen Suomen kansalainen, on valiokunta ehdottanut sitä tarkoittavan määräyksen otettavaksi presidentin valitsemista koskevaan säännökseen. Mitä sitten tulee vaalin toimittamistapaan, on valiokunta pitänyt suotavana, että siitä otetaan itse hallitusmuotoon sellainen yksityiskohtainen määräys, joka sisältyy valiokunnan ehdottamaan 2 momenttiin. Selvyyden vuoksi on valiokunta ehdottanut pykälään säännöksen siitä, että jos presidentiksi valittu on kansaneduskunnan jäsen, hänen edustajatoimensa itsestään lakkaa.

23 § (21 §). Mitä tulee määröpäivään, jona presidentin on astuttava toimeensa, on valiokunnan mielestä tarkoituksenmukaista, että siksi säädetään vaalia seuraavan kuukauden 1 päivä, koska presidentin vaali ehdotuksen 24 §:ssä edellytetyssä tapauksessa voi tulla toimitettavaksi muunakin kuin 22 §:ssä

mainittuna päivänä. Ja koska valiokunta pitää suotavana, että se juhlallinen vakuutus, joka presidentin on toimeensa astuessaan annettava, joka tapauksessa annetaan eduskunnan edessä, on valiokunta ehdottanut 1 momenttiin lisättäväksi sanat „eduskunnan edessä” ja poistettavaksi 3 momentin kokonaan.

Presidentin tehtäviä koskeviin säännöksiin olisi lisättävä, 26 § (24 §).
että hänen asianaan on antaa määräys edustajanvaalien toimittamisesta.

Valiokunta ei pidä suotavana, että presidentti olisi oikeutettu estämään tai keskeyttämään syytteen ajamisen, ja on sen vuoksi ehdottanut hänet siihen oikeuttavan säännöksen poistamista ehdotuksesta. Koska se, mikä on voimassa hallituksen jäsenten armahtamisesta, nimenomaan koskee myöskin oikeuskansleria, on valiokunta ehdottanut siitä johtuvan lisäyksen pykälään, minkä ohessa sana „hallituksen” on selvyiden vuoksi ehdotettu vaihdettavaksi sanaan „valtioneuvoston”.

Koska ulkoasiainministeri on vastuunalainen ulkoasiain hoidosta, olisi valiokunnan mielestä kaikki tiedonannot ulkovalloille sekä Suomen ulkomailla oleville lähettiläille toimitettava ulkoasiainministerin kautta. Säännös tästä ehdotetaan lisättäväksi tähän pykälään. 32 § (30 §).

Kun valiokunnan mielestä ei ole paikallaan että jotkut erityiset asiat siirretään presidentille „kabinetissa” esiteltäviksi, on valiokunta päättänyt ehdottaa, että presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa. Eri lainsäädännön varaan olisi kuitenkin jätettävä sotilaskäskyasiain käsittelyjärjestys. 33 § (31 §).

Valiokunta ei ole katsonut tarkoituksenmukaiseksi, 35 § (34 §).
että pykälän ensimmäisessä lauseessa mainittujen yleisten ominaisuuksien lisäksi, jotka tulee olla valtioneuvoston jäsenillä, hallitusmuoto myöskin sisältäisi joidenkin ministerien ammattisivustystä määritteleviä säännöksiä; valiokunta on sentähden ehdottanut puheenalaisen pykälän toisen lauseen poistettavaksi.

Koska sen muutoksen johdosta, joka on tehty esityksen 31 §:ään, asiain esittelyä ei presidentin luona tulisi tapah-

tumaan, on pykälästä poistettu sanat „presidentin luona”. Sanoilla „ottanut osaa asiain käsittelyyn valtioneuvostossa”, tarkoitetaan tietenkin niitäkin tapauksia, jolloin presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa.

Jotta eduskunta voisi valvoa hallituksen jäsenten virkainten lainmukaisuutta, ehdottaa valiokunta säädettäväksi, että jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa valtioneuvoston ja eri ministeriöiden pöytäkirjat olisivat perustuslakivaliokunnalle esitettävät.

46 § (45 §). Kun on pidettävä presidentin asemaan soveltumattomana, että hän presidenttinä ollessaan olisi syytteenalainen kenties kuinkakin törkeästä rikoksesta, on valiokunta pitänyt tarkoituksenmukaisena ehdottaa säädettäväksi, että eduskunta, saatuaan asiasta ilmoituksen, voisi suurella määränemmistöllä tuomita presidentin virkansa menettäneeksi, ja että häntä vasta sen jälkeen voitaisiin syyttää rikoksesta.

48 §. Valiokunta katsoo tarpeelliseksi erikoisen eduskunnan asettaman oikeusasiamiehen, jonka olisi valvottava lainkäyttöä sekä hallituksen ja virkakuntain toimintaa. Tässä kohdin on valiokunta omaksunut sen kannan, jolle eduskunta 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä ja 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä asettui.

49 § (47 §). Valiokunta on, samoin kuin hallituskin, katsonut olevan hallinnonhoidolle eduksi, että hallintoalueet mahdollisuutta myöten muodostuvat yksikieliseksi, taikka, milloin tämä ei ole toteutettavissa, toiskieliset vähemmistöt niissä jäävät niin pieniksi kuin suinkin. Koska kuitenkin valiokunnan mielestä ei perustuslaissa olisi puhuttava niin häilyvästä ja epämääräisestä, osittain todellisuudessa olemattomastakin asiasta kuin „suomalaisen ja ruotsalaisen asutusalueen rajoista”, on valiokunta ehdottanut pykälän 3 momentin sanamuodollisesti muutettavaksi.

54 § (52 ja 53 §). Yleisistä ylioikeuksista ei valiokunta ole katsonut perustuslakiin olevan otettava yksityiskohtaisia säännöksiä, vaan on pitänyt riittävänä, että hallitusmuodossa vain viitataan niitä samoin kuin yleisiä alioikeuksiakin koskevaan lain-säädäntöön.

Sen valtakunnanoikeuden kokoonpanoon nähden, jonka tulee käsitellä pykälän alussa mainittuja korkeimpia virkamiehiä vastaan nostettuja syytteitä, on valiokunta ollut sitä mieltä, että hallituksen esitykseen sisältyvien tätä asiata koskevien seikkaperäisten säännösten sijasta olisi hallitusmuodossa vain viitattava siihen, että puheenalaisesta tuomioistuimesta ovat voimassa erityiset perustuslainsäädännökset. 58 § (57 §).

Kun valiokunta on asettunut sille kannalle, ettei hallitusmuotoon yleensä olisi otettava säännöksiä, joiden paikka on valtiopäiväjärjestyksessä, on valiokunta sen mukaan muuttanut näitä pykäläiä. 60 ja 63 § (59 ja 62 §).

Valiokunta on katsonut olevan syytä täydentää pykälää niin, että siinä tulee selvästi ilmausutuksi, ettei hallitus voi perustaa uusia virkoja eikä virastoja muuten kuin tulo- ja menoarvion rajoissa. 64 § (63 §).

Hallitusmuotoon otettaviin, puolustuslaitosta koskeviin säännöksiin nähden on valiokunta pitänyt suotavana, että samalla kuin lausuttaisiin se yleinen periaate, että jokainen Suomen mies on velvollinen ottamaan osaa isänmaan puolustukseen, nimenomaan myöskin säädettäisiin, että kukin saa rauhan aikana yleensä suorittaa edellä mainittua velvollisuuttaan kotiseudullansa. 74 § (73 §).

Kun valiokunnan mielestä kysymys, onko Helsingin yliopistolla vastaisuudessa oleva kansleri ja mitkä hänen tehtävänsä ovat olevat, kuuluu niihin säännöksiin, jotka pykälän 2 momentin mukaan ovat lailla annettavat, on valiokunta pykälästä poistanut kansleria koskevan säännöksen. Tämä muutos on aiheuttanut muutoksia eräihin muihinkin pykäläiin. 76 § (75 §).

Koska valiokunnan mielestä on paikallaan, että hallitusmuodossa mainitaan myöskin valtion velvollisuus edistää n. s. sovellettujen tieteiden tutkimusta ja ylintä opetusta sekä taiteiden harjoittamista ja ylintä opetusta, on valiokunta ehdottanut tätä tarkoittavan säännöksen otettavaksi hallitusmuotoon siinä muodossa kuin se on mietinnön alussa mainituissa hylätyissä hallitusmuotoehdotuksissa. Tämä lisäys on aiheuttanut muutokset esityksen 76 ja 78 §:ään. 77 §.

- 78 § (76 §). Koska näyttää tarkoituksenmukaiselta, että opetus valtion oppikouluissakin olisi maksuton, on valiokunta ehdottanut, että pykälään otettaisiin tätä tarkoittava säännös.
- 82 § (80 §). Lähtien siitä käsityskannasta, ettei hallitusmuodossa ole syytä korostaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erikois-asemaa maassamme, on valiokunta ehdottanut pykälän sen mukaan muutettavaksi.
- 85 § (83 §). Kun valtion edun kannalta virkoja täytettäessä enemmän kuin tähän asti olisi huomiota kiinnitettävä asianomaisten työkykyyn eikä vain virkavuosiin, ehdottaa valiokunta säädettäväksi, että yleisenä ylennysperusteena, paitsi taitoa ja koeteltua kansalaiskuntoa, on oleva työkyky, ja että ansio ja kokemus olisivat yleisten ylennysperusteiden joukosta poistettavat.
- 86 ja 87 §
(84 ja 85 §). Valiokunta ei ole katsonut olevan syytä siirtää korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijäin nimittämistä puheenalaisille tuomioistuimille itselleen, vaan on ollut sitä mieltä, että nämä virkamiehet ovat presidentin nimitettävät. Katsoen Suomen lähettiläiden ja konsulien tointen tärkeyteen olisi näiden nimittäminen tapahtuva valtioneuvoston esityksestä.
- 90 § (88 §). Valiokunta on pitänyt tarpeettomana ottaa perustuslakiin sellaista säännöstä, ettei tuomareita saa ilman heidän suostumustaan siirtää toiseen virkaan, ja on senvuoksi ehdottanut poistettavaksi pykälän 1 momentista vastaavan kohdan. Ja koska kokemus on osoittanut, että erottamattomat virkamiehet vielä kauan senkin jälkeen, kuin ovat kokonaan menettäneet työkykynsä, yleisen edun vahingoksi pysyvät viroissaan, on valiokunta ehdottanut puheenalaisen pykälän 3 momenttiin sellaisen lisäyksen, ettei tämän epäkohdan poistamiselle asetettaisi estettä. Näin muutetun momentin säännös olisi valiokunnan mielestä sovellettava niinhinkin, jotka ovat nimitetyt virkoihinsa ennen tämän hallitusmuodon julkaisemista, ja hallituksen ehdotuksesta siis lause „älkөөnkä tätä — nimitettyihin” poistettava.
- 91 § (89 §). Koska valiokunnan mielestä ei voida pitää sopivana, että jokaisen virkamiehen velvollisuutena olisi virkatoimissaan

tutkia, onko jokin säännös, olkoonpa laissa tai asetuksessa oleva, syntynyt perustuslain mukaisessa järjestyksessä vai ei, on valiokunta ehdottanut pykälän 2 momentin poistettavaksi.

Loppusäännöksiin on valiokunta katsonut tarpeelliseksi 93 § (91 §).
lisätä määräyksen siitä, milloin ensimmäisen presidentin vaali on toimitettava.

Erinäisiin esityksen pykäliin on valiokunta ehdottanut tehtäväksi muodollisia muutoksia.

Sen nojalla, mitä edellä on esitetty, ja koska on tarpeellista, että uusi hallitusmuoto kiireellisesti saadaan aikaan, valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että eduskunta, siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, päättäisi hyväksyä Suomelle seuraavan hallitusmuodon:

Suomen Hallitusmuoto.

Koska, sen jälkeen kuin Suomi on tullut riippumattomaksi, täysivaltaiseksi valtioksi, on havaittu tarpeelliseksi kehittää ja vakaannuttaa sen valtiosääntöä uusilla perustuslain säännöksillä, jotka, samalla kuin ne takaavat hallitusvallalle tarpeellisen lujouden, laajentavat kansaneduskunnan oikeuksia ja turvaavat kansalaisten oikeutta ja lainalaista vapautta, vahvistetaan täten, Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrättyllä tavalla, seuraava Hallitusmuoto Suomelle.

I. Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Suomi on täysivaltainen tasavalta, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa.

2 §.

Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. *Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.*

Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa.

Ylin toimeenpanovalta on uskottu *tasavallan* presidentille. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä.

Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

3 §.

Suomen tasavallan *alue* on jakamaton. Sen rajoja ei voida muuttaa muuten kuin eduskunnan suostumuksella.

4 §.

Suomen kansalaisoikeus on jokaisella, joka on suomalaisista vanhemmista syntynyt, niin myös *vieraan* maan naisella, joka on mennyt naimisiin Suomen miehen kanssa.

Vieraan maan kansalainen voidaan ottaa Suomen kansalaiseksi niillä ehdoilla ja siinä järjestyksessä, kuin laissa erikseen säädetään.

II. Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva.

5 §.

Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaiset lain edessä.

6 § (5 §).

Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden, (*poist.*) ja omaisuuden puolesta. (*Poist.*)

Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla.

7 § (6 §).

Suomen kansalaisella on oikeus oleskella omassa maassa, vapaasti täällä valita asuinpaikkansa ja kulkea paikkakunnasta toiseen, mikäli laissa ei ole toisin säädetty.

Suomen kansalaisen oikeudesta lähteä maasta olkoon voimassa mitä siitä on erikseen säädetty.

8 § (7 §).

Suomen kansalaisella on oikeus julkisesti ja yksityisesti harjoittaa uskontoa, mikäli lakia tahi hyviä tapoja ei lou-

kata, niin myös, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, vapaus luopua siitä uskontokunnasta, johon hän kuuluu, sekä *vapaus* liittyä toiseen uskontokuntaan.

9 §.

Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet ovat riippumattomat siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan hän kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan. Julkisiin virkoihin nähden ovat kuitenkin voimassa niistä säädetyt rajoitukset, kunnes lailla toisin säädetään.

10 § (8 §).

Suomen kansalaisella on sanan vapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään niitä ennakolta estämättä, niin myös oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa sekä perustaa yhdistyksiä tarkoitusten toteuttamista varten, jotka eivät ole vastoin lakia tai hyviä tapoja.

Säännöksiä näiden oikeuksien käyttämisestä annetaan lailla.

11 §.

Suomen kansalaisten kotirauha on loukkaamaton.

Kotietsinnän edellytyksistä ja toimittamisesta säädetään lailla.

12 § (9 §).

Kirjesalaisuus on loukkaamaton, mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty.

13 § (10 §).

Älköön Suomen kansalaista tuomittako muussa oikeudessa kuin siinä, jonka alainen hän lain mukaan on.

14 § (11 §).

Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet.

Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla; ja asianosaiselle on siinä, mikäli se ei tuota suuria vaikeuksia, varattava oikeus saada toimituskirja äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.

15 §.

Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aatellisarvoja, arvonimiä eikä ritarimerkkejä.

16 § (12 §).

Mitä Suomen kansalaisten yleisistä oikeuksista on sanottu, ei estä lailla säätämästä sellaisia rajoituksia, jotka sodan tai kapinan aikana ja sotapalveluksessa oleviin nähden muulloinkin ovat välttämättömiä.

III. Lainsäädäntö.

(Poist.)

17 § (14 §).

Oikeus tehdä ehdotuksia uuden lain säätämisestä ja ennestään olevan muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta on sekä presidentillä että eduskunnalla.

Presidentti käyttää aloteoikeuttaan antamalla eduskunnalle esityksiä lakiehdotuksineen. Esitysehdotukset laatii valtioneuvosto. Sellaisesta ehdotuksesta *voidaan hankkia lausunto, asian laadun mukaan, korkeimmalta oikeudelta tai (poist.) korkeimmalta hallinto-oikeudelta taikka molemmilta.*

Eduskunnan aloteoikeuden *käyttämistä (poist.)* säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

18 § (15 §).

Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se vahvistettavaksi presidentille, joka *voi (poist.)* siitä vaatia lausunnon, *asian laadun mukaan*, korkeimmalta oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta *taikka molemmilta*.

Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

Jollei presidentti *kolmen* kuukauden kuluessa siitä, kun laki on hänelle vahvistettavaksi toimitettu, ole sitä vahvistanut, katsotaan hänen kieltäytyneen lakia vahvistamasta.

19 § (16 §).

Jokaisen lain johdannossa mainittakoon, että se on syntynyt eduskunnan päätöksen mukaisesti ja, kun laki on säädetty siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämisestä on voimassa, myöskin että niin on menetelty.

Laki on, olkoonpa vahvistettu tai tulkoon voimaan ilman vahvistusta, presidentin allekirjoitettava ja asianomaisen ministerin varmennettava, jonka jälkeen se on valtioneuvoston julkaistava Suomen lakikokoelmassa.

(*Poist.*)

20 § (18 §).

Presidentin oikeudesta antaa asetuksia säädetään 27 §:ssä.

21 § (19 §).

Lait ja asetukset, niin myös hallituksen esitykset eduskunnalle sekä eduskunnan vastaukset, esitykset ja muut kirjelmät hallitukselle annetaan suomen- ja ruotsinkielellä.

IV. Hallitus ja hallinto.

22 § (20 §).

Tasavallan presidentin valitsee eduskunta *syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta* aina kuudeksi vuodeksi.

Vaali (*poist.*) toimitetaan helmikuun 15 päivänä sinä vuonna, jona presidentin toimikausi alkaa. Jos vaalissa, joka toimitetaan *umpilipuin*, joku ehdokas saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hänet julistettava valituksi. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, vieläkin uusi vaali niiden kahden ehdokkaan välillä, jotka toisessa vaalissa ovat saaneet suurimmat äänimäärät. Äänten jakautuessa tasan, ratkaisee arpa.

Jos eduskunnan jäsen valitaan presidentiksi, lakkaa hänen edustajatoimensa itsestensä.

Jos 2 momentissa tai muualla tässä hallitusmuodossa säädetty määräpäivä sattuu pyhäpäiväksi, pidettäköön seuraava arkipäivä määräpäivänä.

23 § (21 §).

Presidentti astuu toimeensa *vaalia seuraavan kuukauden 1 päivänä* ja antaa silloin eduskunnan edessä seuraavan juhlallisen vakuutuksen:

„Minä N. N., (*poist.*) Suomen tasavallan presidentti, vakuutan täten, että minä presidentintoimessani tulen vilpittömästi ja uskollisesti noudattamaan ja voimassa pitämään tasavallan valtiosääntöä ja lakeja sekä kaikin voimin edistämään Suomen kansan menestystä”.

(*Poist.*)

24 § (22 §).

Presidentin ollessa (*poist.*) estettynä, hoitaa hänen tehtäviään pääministeri; (*poist.*) jos este on pysyväinen, valitakoon niin pian kuin mahdollista uusi presidentti.

25 § (23 §).

Toimestaan saa presidentti vuotuisen palkkion, jonka määrä vahvistetaan lailla ja jota ei hänen toimiaikanaan voida lisätä eikä vähentää.

26 § (24 §).

Presidentin asiana on kutsua eduskunta (*poist.*) ylimääräisille valtiopäiville, antaa määräys edustajanvaalien toimittamisesta, avata ja päättää valtiopäivät, sekä määrätä uudet vaalit toimitettaviksi ja hajoittaa eduskunta.

27 § (25 §).

Presidentillä on oikeus, mikäli ei tässä hallitusmuodossa toisin säädetä taikka sitä oikeutta ole valtioneuvostolle uskottu, antaa asetuksia asioista, jotka ennestään ovat hallinnollisilla säännöksillä järjestetyt, niin myös asetuksella tarkempia määräyksiä lakien täytäntöönpanosta, valtion omaisuuden hoidosta sekä hallintovirastojen ja yleisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta. Asetukseen älköön (*poist.*) otettako säännöstä, joka sisältäisi lain muutoksen.

Asetukset annetaan ja julkaistaan niinkuin laeista 19 §:n 2 momentissa on säädetty.

28 § (26 §).

Presidentti voi yksityisissä tapauksissa, saatuansa lausunnon korkeimmalta oikeudelta, armoa antamalla kumota rangaistuksen tahi lieventää sitä (*poist.*). Valtioneuvoston jäsenen ja oikeuskanslerin armahtamisesta noudatettakoon kuitenkin mitä siitä on erikseen säädetty. Yleistä armahdusta älköön annettako muuten kuin erityisellä lailla.

Presidentillä on myös oikeus suoda vapautusta lain säännöksistä niissä tapauksissa, joissa oikeus sellaisen erivapauden antamiseen on laissa myönnetty.

29 § (27 §).

Presidentillä on Suomen sotavoiman ylin päällikkyyys, mutta hän voi sen sodan aikana toiselle luovuttaa.

30 § (28 §).

Presidentillä on *valta* antaa *vieraan* maan kansalaiselle Suomen kansalaisoikeus sekä vapauttaa Suomen kansalaisuudesta.

31 § (29 §).

Presidentti valvoo valtion hallintoa ja voi sitä varten virastojen ja yleisten laitosten päälliköiltä tai hallituksilta vaatia tietoja sekä toimeenpanna tarkastuksia.

32 § (30 §).

Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että sopimukset ulkovaltojen kanssa ovat eduskunnan (*poist.*) hyväksyttävät, mikäli ne sisältävät säännöksiä, jotka *kuuluvat lainsäädännön alaan tai* valtiosäännön mukaan *muuten* vaativat eduskunnan suostumusta. Sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.

Kaikki tiedonannot ulkovalloille tai Suomen lähettiläille ulkomailla ovat toimitettavat sen ministerin kautta, jonka toimialaan ulkoasiat kuuluvat.

(*Poist.*)

33 § (31 § 32 §).

Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu.

(*Poist.*)

Presidentin päätökset ovat, voimaan tullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitellyt. Mitä tässä on sanottu ei kuitenkaan koske 31 ja 46 §:ssä mainittuja asioita.

Jos presidentin päätös koskee koko valtioneuvostoa, varmentaa sen *asianomainen* valtioneuvoston esittelijä.

Sotilaskäskyasiain esittelystä sekä presidentin niistä tekemäin päätösten varmentamisesta säädetään erikseen.

Se, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa siitä, että toimituskirja päätöksestä on oikea.

34 § (33 §).

Jos ministeri havaitsee presidentin päätöksen olevan lainvastaisen, ilmoittakoon mielipiteensä valtioneuvostolle, joka sitten menettelee niinkuin 44 §:ssä on sanottu. Jos päätös olisi vastoin perustuslakia, on ministeri oikeutettu ja velvollinen kieltäytymään sitä varmentamasta.

35 § (34 §).

Valtioneuvoston jäseniksi, joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. (*Poist.*)

36 § (35 §).

Valtioneuvostossa on (*poist.*) oleva oikeuskansleri, jolla tulee olla etevät tiedot oikeusoloista. Oikeuskansleria avustaa apulaisoikeuskansleri, joka tarvittaessa astuu hänen sijaansa.

37 § (36 §).

Valtioneuvostossa on niin monta ministeriötä, kuin eri hallinnonhaaroja varten on tarpeen. Jokaisen ministeriön päällikkönä on ministeri.

Ministeriöiden lukumäärä ja yleinen toimiala vahvistetaan lailla, mutta tarkempia säännöksiä asiain jaosta ministeriöiden kesken sekä valtioneuvoston muusta järjestysmuodosta annetaan asetuksella.

38 § (37 §).

Puheenjohtajana valtioneuvostossa on pääministeri ja tämän estettynä ollessa ensimmäinen läsnäoleva jäsen. Milloin presidentti on saapuvilla, johtaa hän asiain käsittelyä.

39 § (38 §).

Valtioneuvostolle kuuluvat asiat käsitellään yleisessä istunnossa, mikäli ei jonkinlaatuisia asioita ole asetuksella uskottu ministeriön päällikkönä olevan ministerin päätettäväksi.

Valtioneuvosto on päätösvaltainen viisijäsenisenä.

40 § (39 §).

Valtioneuvoston tulee saattaa täytäntöön presidentin päätökset ja ratkaista sekä ne asiat, jotka laissa on säädetty valtioneuvoston päätettäväksi, että myöskin muut hallitus- ja hallintoasiat, joita ei ole tässä hallitusmuodossa taikka muussa laissa tai asetuksessa pidätetty presidentille eikä myöskään ole uskottu ministeriön päällikkönä olevalle ministerille taikka alemmalle viranomaiselle.

Missä määrin oikeushallintoa, Helsingin yliopistoa ja *sotalaitosta* koskevat asiat ovat valtioneuvoston käsiteltävistä poiserotetut, näkyy erityisistä säännöksistä.

41 § (40 §).

Jos valtioneuvosto johonkin asiaan nähden katsoo epäselvyyttä olevan siitä, onko valtioneuvosto oikeutettu sen lopullisesti päättämään, ratkaisee kysymyksen tästä presidentti.

42 § (41 §).

Valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan eduskunnalle vastuunalaiset.

Jokainen valtioneuvoston jäsen, joka on ottanut osaa asian käsittelyyn valtioneuvostossa (*poist.*), on vastuunalainen päätöksestä, jollei hän ole, pöytäkirjaan merkittäväksi, ilmoittanut eroavaa mielipidettä.

Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa ovat valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät.

43 § (42 §).

Asiat, jotka valtioneuvostossa käsitellään, pitää olla asianomaisessa ministeriössä valmistellut.

Kunkin ministeriön on pidettävä silmällä hallintoa omalla toimialallaan sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin lakien, asetusten ja valtioneuvoston päätösten täytäntöön panemiseksi.

44 § (43 §).

Jos niin kävisi, että jokin presidentin päätös, joka on valtioneuvoston täytäntöön pantavana, huomattaisiin olevan lainvastainen, olkoon valtioneuvosto velvollinen, sittenkuin oikeuskansleri siitä on antanut lausuntonsa, presidentille esittämään, että päätös peruutettaisiin tai muutettaisiin, ja, jos presidentti kuitenkin pysyy päätöksessään, ilmoittamaan, että sitä ei voida täytäntöön saattaa.

45 § (44 §).

Oikeuskanslerin tulee valvoa, että viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia sekä täyttävät velvollisuutensa, niin ettei ketään laillisessa oikeudessaan sorreta.

Oikeuskanslerin asiana on korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa edustaa syyttäjistöä sekä muuten valvoa valtion oikeutta, niin myös muissa tuomioistuimissa ajaa tai ajattaa syytteitä, milloin katsoo sitä tarvittavan. *Ylimpänä* syyttäjänä tulee oikeuskanslerin myöskin pitää silmällä virallisia syyttäjiä, *jotka ovat* velvolliset noudattamaan hänen (*poist.*) määräyksiään.

Oikeuskanslerilla on oikeus olla saapuvilla valtioneuvoston ja kaikkien tuomioistuinten ja virastojen istunnoissa sekä saada tieto valtioneuvoston ja sen ministeriöiden, tuomioistuinten ynnä muiden viranomaisten pöytäkirjoista.

46 § (45 §).

Jos valtioneuvosto taikka valtioneuvoston jäsen virkatöimessään menettelee lainvastaisesti, tulee oikeuskanslerin siitä tehdä huomautus ja samalla ilmoittaa, mikä siinä on lainvastaista. Mutta jos huomautus jätetään varteenottamatta, merkityttäköön oikeuskansleri mielensä valtioneuvoston pöytäkirjaan ja olkoon hänellä myös valta antaa presidentille kertomus asiasta. Jos lainvastaisuus on sellainen, että valtioneuvoston jäsen voidaan siitä panna syytteeseen 58 §:ssä mainitussa *valtakunnanoikeudessa* ja presidentti määrää syytteen nostettavaksi, ajaa sitä oikeuskansleri. Jollei presidentti katso olevan syytä syytteen nostamiseen,

saakoon oikeuskansleri tehdä asiasta ilmoituksen eduskunnalle. Jos presidentti määrää syytteen oikeuskansleria vastaan nostettavaksi, ajaa sitä presidentin määrämä henkilö.

Jos presidentti menettelisi lainvastaisesti virkatoimessaan, on oikeuskanslerin tehtävä siitä huomautus niinkuin yllä on sanottu. Jos oikeuskansleri taikka valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen, maanpetokseen *tai muuhun törkeään rikokseen*, ilmoitakoon asian eduskunnalle, *joka voi neljällä viidesosalla annetuista äänistä tuomita presidentin virkansa menettäneeksi, minkä jälkeen hänet saa panna syytteeseen asianomaisessa tuomioistuimessa.*

47 § (46 §).

Oikeuskanslerin tulee joka vuodelta sekä presidentille että eduskunnalle antaa kertomus virkatoimistaan ja lain noudattamista koskevista havainnoistaan.

Oikeuskanslerin on vaadittaessa annettava presidentille ja valtioneuvostolle tietoja ja lausuntoja.

48 §.

Jokaisilla varsinaisilla valtiopäivillä on, siinä järjestyksessä kuin eduskunnan puhemiehen vaalista on säädetty, valittava eteväksi laintuntijaksi tietty mies eduskunnan oikeusasiamiehenä valvomaan, eduskunnan hänelle laatiman johtosäännön mukaan, lakien noudattamista tuomioistuinten ja muiden viranomaisten toiminnassa. Samassa järjestyksessä valitaan myöskin varamies oikeusasiamiehen estettyinä ollessa hoitamaan hänen tehtäviensä.

Oikeusasiamiehellä on sama oikeus kuin oikeuskanslerilla olla saapuvilla valtioneuvoston, tuomioistuinten ja virastojen istunnoissa, saada tieto valtioneuvoston ja sen ministeriöiden, tuomioistuinten ynnä muiden viranomaisten pöytäkirjoista sekä, laissa virallisista syyttäjäistä säädetyllä vastuunalaisuudella, ajaa tai ajattaa syytettä virheestä tai lainlyönnistä virkatoimissa.

Toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista tulee oikeusasiamiehen joka vuodelta antaa eduskunnalle kertomus.

49 § (47 §).

Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaetuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin.

Muutoksia läänien lukumäärään *säädetään lailla*. Muita muutoksia hallinnolliseen jakoon määrää valtioneuvosto, mikäli laissa ei toisin säädetä.

Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä *on varteenotettava, että alueet*, mikäli asianhaarat sallivat, *tulevat yksikieliseksi, suomen- tai ruotsinkieliseksi, taikka että toiskieliset vähemmistöt niillä tulevat niin pieniksi kuin mahdollista*.

50 § (48 §).

Läänin hallintoa johtaa maaherra.

Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään. Lailla säädetään myöskin, millä tavoin ja kuinka laajalti kansalaisten itsehallintoa on sovitettava kuntia suurempiin hallintoalueisiin. Sellaisten alueiden rajoja määrättäessä noudatetaan, mitä 49 §:n 3 momentissa on säädetty.

51 § (49 §).

Virastoista, jotka valtiohallinnon eri haaroja varten ovat olemassa taikka perustetaan, on voimassa erityisiä säännöksiä.

V. Tuomioistuimet.

52 § (50 §).

Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa oikeusasioissa sekä valvoo sen ohella tuomarien ja ulosottoviranomaisten lainkäyttöä.

53 § (51 §).

Korkeimmassa oikeudessa on presidentti ja tarpeellinen määrä oikeusneuvoksia.

Ne oikeushallintoasiat, jotka erityisten säännösten mukaan kuuluvat korkeimman oikeuden käsiteltäviin, valmistel-

laan siinä valtioneuvoston ministeriössä, johon oikeushallintoa koskevat asiat on luettu. Tämän ministeriön päällikkö on oleva mukana korkeimmassa oikeudessa niitä käsittelemässä.

Korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä, jollei eräänlaisten asiain ratkaisemista varten ole laissa erikseen säädetty suurempaa tai pienempää jäsenmäärää.

54 § (52 § 53 §).

Yleisistä yli- ja alioikeuksista säädetään lailla. (Poist.)

55 § (54 §).

Ylintä tuomiovaltaa hallinto-oikeudellisissa valitusasioissa, erikseen säädettyin poikkeuksin, käyttää korkein hallinto-oikeus, joka myös valvoo alempain viranomaisen lainkäyttöä hallinto-oikeuden alalla.

56 § (55 §).

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen kuuluu presidentti ja tarpeellinen määrä hallintoneuvoksia. Tuomionvoivasta jäsenmäärästä tässä tuomioistuimessa noudatettakoon, mitä 53 §:n 3 momentissa on korkeimmasta oikeudesta säädetty.

57 § (56 §).

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden asia on, kun katsovat tarvittavan lain taikka asetuksen muu-
tosta tai selitystä, tehdä tasavallan presidentille esitys sel-
laiseen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä.

58 § (57 §).

Jos syyte lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa nostetaan valtioneuvoston, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä taikka oikeuskansleria vastaan, käsittelee asian erityinen *tuomioistuin*, jota nimitetään *valtakunnanoikeudeksi ja josta on voimassa erityiset perustuslainsäännökset.* (Poist.)

Jos eduskunta on päättänyt syytteen nostettavaksi, ajaa sitä eduskunnan *oikeusasiamies*.

59 § (58 §).

Muista erikoistuomioistuimista kuin 58 §:ssä mainitusta säädetään lailla.

Älköön mitään satunnaista tuomioistuinta asetettako.

VI. Valtiotalous.

60 § (59 §).

Verosta, myöskin tulliverotuksesta, säädetään lailla, määräämättömäksi tai määräajaksi. Sama olkoon voimassa entisen veron muuttamisesta tai lakkauttamisesta sekä yleisistä rasituksista.

Määräajaksi myönnettyä veroa (*poist.*) älköön sen ajan sivu kannettako, paitsi 68 §:n 1 momentissa mainitussa tapauksessa.

61 § (60 §).

Lailla vahvistetaan valtion viranomaisten virkatoimista ja toimituskirjoista suoritettavien maksujen, niinikään niiden maksujen yleiset perusteet, joita on suoritettava postin, rautateiden, kanavien, sairaalain, oppilaitosten ynnä muiden valtion yleisten laitosten käyttämisestä.

62 § (61 §).

Valtion tuloa tuottavaa omaisuutta ja liikeyrityksiä hoidetaan ja käytetään lailla vahvistettujen yleisten perusteiden mukaan.

63 § (62 §).

Valtiolainan ottamiseen vaaditaan eduskunnan (*poist.*) suostumus.

64 § (63 §).

Virastojen ja yleisten laitosten uusien menosääntöjen perusteista sekä entisten perusteiden muuttamisesta ja kumoamisesta, niinikään eläkeoikeudesta säädetään lailla. *Uusia virkoja ja virastoja voidaan perustaa ainoastaan vuotuisen tulo- ja menoarvion rajoissa.*

Uusia ylimääräisiä eläkkeitä ja apurahoja annettakoon ainoastaan eduskunnan sitä varten myöntämästä määrärahasta.

65 § (64 §).

Valtion vuotuisen tulo- ja menoarvion, johon on otettava varainhoitovuoden tulot ja menot, päättää eduskunta ja julkaistaan se niinkuin laista on säädetty.

Onko jokin rahasto, joka ei ole tarkoitettu vuotuisia valtion tarpeita varten, jätettävä tulo- ja menoarvion ulkopuolelle, siitä on erikseen säädetty.

66 § (65 §).

Vuoden tulo- ja menoarviosta älköön jätettävä pois veroa tai muuta tuloa, joka, sinä vuonna voimassa olevan lain tai asetuksen mukaan, on suoritettava.

67 § (66 §).

Valtiolainasta määrätty korko ja kuoletusmaksu sekä muut johonkin valtion velvoitukseen perustuvat määrärahat ovat sellaisinaan, vähentämättä, valtion tulo- ja menoarvioon otettavat, niinkään muut menot, jotka varainhoitovuonna voimassa olevain säännösten mukaan ovat maksettavat. Tulo- ja menoarvioon on myöskin otettava arviomääräraha semmoisia lakiin tai asetukseen perustuvia menoja varten, joita ei ole erityisinä erinä merkitty tulo- ja menoarvioon, niin myös tarpeellinen määräraha hallituksen käytettäväksi edeltä arvaamattomiin tarpeisiin.

Muut valtion tulo- ja menoarvioon sisältyvät menoerät ovat eduskunnan harkinnan ja päätöksen alaiset varainhoitovuodeksi kerrallaan.

Määräraha, jonka eduskunta on päättänyt valtiopäivillä tehdystä aloitteesta, otetaan tulo- ja menoarvioon ehdollisena.

Tulo- ja menoarviossa on osotettava menojen suorittamiseen tarvittavat varat.

68 § (67 §).

Jos niin kävisi, että eduskunta ei ole *ennen vuoden alkua, päättänyt tulo- ja menoarviota*, vaikka esitys siitä edellisessä vuonna on annettu (*poist.*) kaksi kuukautta ennen eduskunnan istuntokauden päättymistä, ovat menot, jotka 67 §:n

I momentissa mainitaan, suoritettavat ja sitä varten tarpeelliset tulot väliaikaisesti edelleen kannettavat.

Jos vahvistettuun tulo- ja menoarvioon havaitaan välttämättömästi tarvittavan muutoksia, annettakoon eduskunnalle esitys lisäyksestä tulo- ja menoarvioon.

69 § (68 §).

Tulo- ja menoarvioon otettuja määrärahoja älköön ylitettävä taikka niitä siirrettävä varainhoitovuodesta toiseen, ellei sitä ole menoarviossa myönnettyksi osotettu, älköön myöskään siirrettävä määrärahoja eduskunnan erikseen hyväksymästä menoarvion osasta toiseen.

Tulo- ja menoarviosta riippumatta on jokaisella oikeus hakea valtiolta mitä hänelle on laillisesti tuleva.

70 § (69 §).

Valtiovaraston tilien ja tilinpäätöksen tarkastusta varten on oleva revisionilaitos, jonka tulee ottaa selville, ovatko numerot oikeat sekä tulot ja menot lainmukaiset ja onko tulo- ja menoarviota noudatettu.

Jokaisilla varsinaisilla valtiopäivillä asetettakoon viisi valtiontilintarkastajaa eduskunnan puolesta pitämään silmällä tulo- ja menoarvion noudattamista sekä valtiovaraston tilaa ja hoitoa. Nämä tilintarkastajat, joille eduskunta vahvistaa johtosäännön ja joiden tulee viranomaisilta saada tarpeelliset selvitykset ja asiakirjat, ovat eduskunnan valitsijamiesten valittavat suhteellisilla vaaleilla. Samassa järjestyksessä valitaan myöskin tarpeellinen määrä varamiehiä.

71 § (70 §).

Suomen rahasta säädetään lailla.

72 § (71 §).

Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitseman valtuusmiesten valvonnan alaisena.

Pankkia hoidetaan ohjesäännön mukaan, joka laaditaan niinkuin laista on säädetty.

Pankin voittovarojen käyttämisestä valtion tarpeisiin määrää eduskunta.

73 § (72 §).

Valtion maaomaisuutta sekä veroja ja tuloatuottavia oikeuksia älköön toisen omaksi luovutettako taikka pantat-tako, ellei sitä ole laissa myönnetty.

Kruununtilan haltija olkoon kuitenkin oikeutettu osta-maan sen perinnöksi sikäli kuin siitä on erikseen säädetty.

VII. Puolustuslaitos.

74 § (73 §).

Jokainen Suomen mies on velvollinen ottamaan osaa isän-maan puolustukseen, niinkuin siitä lailla säädetään.

Jokainen saakoon, mikäli mahdollista, suorittaa tätä vel-vollisuuttaan sellaisessa joukko-osastossa, jonka jäsenillä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä, ja rauhan aikana yleensä omalla kotiseudullaan, sekä opetuksen naut-tia äidinkielellään.

75 § (74 §).

Jos sotaväki on pantava liikekannalle, niin presidentti antaa siitä määräyksen valtioneuvostossa. Kun sellainen määräys on annettu, ryhtyköön valtioneuvosto toimiin siitä aiheutuvain menojen suorittamiseksi ja eduskunta, jos se ei ole kokoontuneena, kutsuttakoon koolle.

VIII. Opetustoimi.

76 § (75 §).

Helsingin yliopistolle pysytetään itsehallinto-oikeus. (Poist.)

Uusia säännöksiä yliopiston järjestysmuodon perusteista annetaan lailla, mutta tarkemmat yliopistoa koskevat säännökset asetuksella, sittenkuin kummassakin tapauksessa sen konsistori (*poist.*) on asiasta antanut lausuntonsa.

77 §.

Teknillisten, maatalous- ja kauppatieteiden sekä muiden sovellettujen tieteiden tutkimusta ja ylintä opetusta, samoin myös kaunotaiteiden harjoittamista ja ylintä opetusta kannattaa valtio ylläpitämällä ja perustamalla niitä varten, mikäli ne eivät ole yliopistossa edustettuina, erityisiä korkeakouluja tai avustamalla niitä varten perustettuja yksityisiä laitoksia.

78 § (76 §).

Valtion kustannuksella ylläpidetään taikka tarvittaessa avustetaan oppilaitoksia ylempää (*poist.*) yleissivistystä ja ylempää kansanopetusta varten. Valtion oppilaitosten järjestysmuodon perusteet säädetään lailla.

Opetus valtion oppilaitoksissa on oleva maksuton.

79 § (77 §).

Kansakoulutoimen järjestysmuodon perusteista sekä valtion ja kuntain velvollisuuksista kansakoulujen kannattamiseen, niin myös yleisestä oppivelvollisuudesta säädetään lailla.

Opetus kansakouluissa on oleva kaikille maksuton.

80 § (78 §).

(Poist.) Teknillisten ammattien, maanviljelyksen ja sen sivuelinkeinojen, kaupan ja merenkulun sekä kaunotaiteiden oppilaitoksia tulee valtion ylläpitää taikka tarpeen mukaan valtiovaroilla avustaa.

81 § (79 §).

Oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatustaitoksia sekä niissä järjestää opetus säädetään lailla.

Kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen.

IX. Uskonnolliset yhdyskunnat.

82 § (80 §).

Evankelis-luterilaisen (*poist.*) kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaisissa.

Muista ennestään olevista uskontokunnista on voimassa mitä niistä on säädetty tai säädetään.

Uusia uskontokuntia saa perustaa noudattaen mitä siitä laissa säädetään.

X. Julkiset virat.

83 § (81 §).

Suomen valtionvirkaan voidaan, tässä pykälässä mainituilla poikkeuksilla, *nimittää* ainoastaan Suomen kansalainen.

Teknillisiin toimiin, yliopiston taikka muun korkeakoulun opettajanvirkoihin, vieraan kielen opettajiksi kouluihin sekä kielenkääntäjiksi virastoihin ja palkattomiksi konsuleiksi voidaan *ottaa* muitakin kuin Suomen kansalaisia.

84 § (82 §).

Opinnäytteet valtionviran saamista varten vahvistetaan asetuksella, mikäli niistä ei ole säädetty laissa. Erivapautta asetuksella säädettyistä kelpoisuusehdoista voi antaa erityisistä syistä valtioneuvosto, ei kuitenkaan oikeusvirkaan pääsemistä varten.

85 § (83 §).

Yleiset ylennysperusteet valtionvirkoihin ovat taito, (*poist.*), *työkyky* ja koeteltu kansalaiskunto.

86 § (84 §).

Presidentti nimittää:

- 1) oikeuskanslerin ja *apulaisoikeuskanslerin*;
- 2) arkkipiispan ja piispat sekä yliopiston kanslerin;
- 3) korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit, korkeimman oikeuden esityksestä, sen jäse-

net ja hovioikeuksien presidentit sekä, korkeimman hallinto-oikeuden esityksestä, sen jäsenet.

4) hovioikeuksien jäsenet sekä yliopiston ja teknillisen korkeakoulun professorit;

5) keskusvirastojen päälliköt ja jäsenet sekä maaherrat, valtioneuvoston esityksestä;

6) presidentin kanslian virkamiehet ja, *asianomaisen viranomaisen* esityksestä, valtioneuvoston, *korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden* esittelijät; sekä

7) Suomen lähettiläät ulkovaltojen luona ja konsulit, *valtioneuvoston esityksestä.*

87 § (85 §).

(*Poist.*) Kihlakunnantuomarit, pormestarit ja maanjako-oikeuksien puheenjohtajat nimittää korkein oikeus. (*Poist.*)

Sen mukaan kuin niistä on säädetty, täyttää erityiset virat:

1) oikeuslaitosten virat korkein oikeus taikka se yli-oikeus, jonka alainen virka on, ja korkeimman hallinto-oikeuden virat tämä oikeus; sekä

2) hallinnon ja oppilaitosten virat valtioneuvosto, ministeri, lääninhallitus tahi sen viraston hallitus, jonka alainen virka on.

Muut valtion virkamiehet nimittää valtioneuvosto, mikäli ei nimittämisoikeutta ole presidentille pidätetty taikka muulle viranomaiselle uskottu.

88 § (86 §).

Edellä 86 §:n 4 kohdassa ja 87 §:ssä mainitut virat ovat, ellei 89 §:ssä toisin säädetä, sittenkuin virka on ollut haettavaksi julistettuna, täytettävät virkaehdotuksen nojalla, johon se viranomainen, miltä virkaa on haettu, panee hakijoista kolme vahvistettujen perusteiden mukaan ansiokkainta. Hovioikeuksien jäseniä koskevasta virkaehdotuksesta on korkeimman oikeuden (*poist.*) annettava lausuntonsa.

Jos virkamies on saman viranomaisen nimitettävä, jolta virkaa haetaan, ei virkaehdotusta tehdä. Erityisten säännöksiä mukaan voidaan eräät muutkin hallintovirat täyttää toisessa järjestyksessä, kuin 1 momentissa on sanottu.

89 § (87 §).

(*Poist.*) Siitä missä järjestyksessä (*poist.*) yliopiston, evankelis-luterilaisen ja kreikkalais-katolisen kirkon virat, kaupunkien pormestarin ja neuvosmiesten virat ja Suomen Pankin virat ovat täytettävät, on voimassa erityisiä säännöksiä.

Armeijan ja laivaston upseerit nimittää presidentti. Muista sotilaallisista virkaylennys- ja opetusasioista säädetään erikseen.

90 § (88 §).

Kaikilla tuomareilla olkoon se oikeus, ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkansa menettäneiksi. (*Poist.*)

Muiden virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa.

Lailla voidaan erottamattomillekin virkamiehille säätää velvollisuus erota virasta määräkään tultuansa *tai työkykynsä menetettyään.* (*poist.*)

Niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka virkamiehille tulevat, kun heidän virkansa lakkautetaan, on erikseen säädetty.

91 § (89 §).

Kaikessa virkatoiminnassa on laillisen seuraamuksen uhalla tarkoin lakia noudatettava.

(*Poist.*)

92 § (90 §).

Virkamies vastaa toimenpiteestä, johon hän on ryhtynyt taikka jota hän kollegisen viraston jäsenenä on kannattanut. Myöskin esittelijä on siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, vastuunalainen, jollei hän ole pöytäkirjaan lausunut eroavaa mielipidettä.

Jokainen, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin kautta, olkoon oikeutettu vaatimaan virkamiestä tuomittavaksi rangaistukseen ja korvaamaan vahingon tahi ilmoittamaan virkamiehen pantavaksi syytteeseen niin kuin siitä laissa säädetään.

Onko ja mikäli valtio vastuunalainen virkamiehen aikaansaamasta vahingosta, säädetään erikseen.

XI. Loppusäännöksiä.

93 § (91 §).

Tämä hallitusmuoto on kaikilta osiltaan oleva peruuttamattomana perustuslakina, eikä sitä voida muuttaa, selittää tai kumota taikka poikkeuksia siitä tehdä muussa järjestyksessä kuin perustuslaista yleensä on säädetty.

Täten kumotaan hallitusmuoto 21 päivästä elokuuta 1772 sekä yhdistys- ja vakuuskirja 21 päivästä helmikuuta ja 3 päivästä huhtikuuta 1789, niin myös kaikki muiden lakien ja asetusten säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän hallitusmuodon kanssa.

Ensimmäisen presidentin vaali toimitetaan heti, kun tämä hallitusmuoto on astunut voimaan. Muut säännökset, jotka ovat tarpeen tämän hallitusmuodon täytäntöön panemiseksi, annetaan lailla.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1919.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ritavuori ja jäsenet von Born, Elfving, Erich, R., Estlander, Hakala (osittain), Helle, Juutilainen, Kotonen, Leivo (osittain), Lehtikoski, Niukkanen, Pesonen (osittain), Pitkänen, Ryömä, Setälä, Torppa ja Voionmaa (osittain) sekä varajäsenet Ailio (osittain), Hornborg (osittain), Joukahainen (osittain), Kokko (osittain), Linna, K. E. (osittain) ja Malmivaara (osittain).

Vastalauseita.

I.

Suomen uuden hallitusmuodon hyväksymistä koskevaan Perustuslakivaliokunnan mietintöön pidämme tarpeellisena antaa seuraavan vastalauseen:

Valtiosääntöisen kuninkuuden perustavan ajatuksen mukaisesti vakuuttaa Suomen nykyinen valtiosääntö ensimmäisen valtiiovallan käyttäjälle itsenäisen ja kansaneduskunnan kanssa tasa-arvoisen toimivallan. Hiljattain hyväksytyjen muutosten johdosta on nykyään voimassa oleva hallitusmuoto sen ohessa saavuttanut monessa kohden tarpeellisen kehityksen, joten se kykenee täydellisesti tyydyttämään eduskunnan tarvetta saada suurempaa vaikutusvaltaa lainsäädäntöön sekä valtioelämään ylipäätään. Vaikka Suomen nykyisessä valtiosäännössä tosin on heikkojakin puolia, joista alempana mainitaan muutamia, voi sen kuitenkin sanoa kaikessa pääasiassa täyttävän hyvin vaakitetulle, kehityskykyiselle valtiomuodolle asetettavat vaatimukset. Onko nykyoloissa todellista etua maallemme saavutettavissa historiallisen kehityksen luoman valtiomuotomme vaihtamisesta toisenlaatuisen valtiomuotoon, täytyy pitää epävarmana. Sitä vastoin useat syyt puhuvat sen käsityksen puolesta, että semmoinen vaihto on tuova mukanaan arveluttavia seurauksia.

Ajan olot ovat useissa maissa aikaansaaneet yrityksiä toimeenpanna valtiosääntöjen ja yhteiskuntaelämän aloilla milloin missäkin määrin äkillisesti tai väkivaltaisesti laajaperäisiä mullistuksia ja uudestimuodostuksia, joiden tarkoituksenmukaisuutta ja elinvoipaisuutta ei kuitenkaan vielä ole missään ehditty koetella. Meidän maan valtiojärjestyksen

perioleellinen uudesti muodostaminen toimeenpantaisiin nyt näiden tapahtumain vaikutuksen alaisena olematta mahdollisuutta käyttää hyväksi minkäänlaista kokemusta siitä, mikä näiden aikain kehityksestä voi jäädä pysyväiseksi.

Vaikka Suomen kansa on sata vuotta ollut riippuvainen idästä, on sen onnistunut säilyttää länsimainen yhteiskunta- ja valtiojärjestyksensä. Sen kehittämiseksi ajanmukaiseen suuntaan on vuodesta 1863 lähtien tehty menestyksellistä ja tärkeää työtä. Sen valtiosääntöisiä kulmakiviä olemme vaimannäköä ja uhrauksia säästämättä puolustaneet sekä hallitsijan yksinvaltaa että yksityisten yhteiskuntaluokkain tyranniutta vastaan. Tästä nykyisestä hallitusmuodostamme on nyttemmin tullut suvereenisen, maailmanvaltainkin vihdoin riippumattomaksi tunnustaman Suomen valtiomuoto. Näiden valtain tunnustus on annettu tunnustukseksi kansamme kyvystä omin voimin maassaan ylläpitää järjestystä, rauhaa ja länsimaista yhteiskuntajärjestystä sekä kukistaa anarkia, uhkasipa se ulkoapäin tai kansamme omasta keskuudesta. Ei näytä hyvin harkitulta manata yhteiskunnassamme esiin valtiosääntötaistelu, joka kenties voi herättää epäilystä, onko Suomi valtiona todella tehtävänsä tasalla sen henkisen ja valtiollisen kulttuurin etuvarustuksena, jonka olemassaoloa hajoittavat voimat nykyaikana uhkaavat.

Maamme vastaiseen hallitusmuotoon nähden nyt esiintyvät vaatimukset kuitenkin tietävät valtiovallan oleellista siirtymistä yksipuolisesti kansaneduskunnan eduksi, samalla kuin toimeenpaneva valta, jonka tehtävää ei parlamentti kuitenkaan voi milloinkaan edes pääosiltaan hoitaa, tulisi vastaavassa määrässä epäitsenäinen ja heikko. Ei kuitenkaan pitäisi vielä olla unohtunut, että toimeenpaneva valta yksin oli se, joka eduskunnan ollessa hajallaan ja voimattomana toimimaan sen suurinta puoluetta edustavain jäsenten maanpetollisten tekojen johdosta kykeni kohottamaan yhteiskunnan mitä syvimmästä alennustilasta, ravistamaan kansamme hartioilta ulkomaisen ikeen ja murtamaan sen hirmuvallan, jota täällä harjoitettiin kansanvallan väärinkäytössä nimessä. Tämän vallan heikontaminen, niinkuin nyt

jälleen on aikomus, sekä kansaneduskunnan ylivallan uudesta-
taan elvyttäminen heinäkuun 18 päivänä 1917 syntyneeseen
„valtalakiin” perustuin alkujuurin ja perintätavoin tuot-
taisi yhteiskunnalle vaaran kohdakkoin joutua samaan tilan-
teeseen kuin punaisen kapinan aikana, varsinkin kun uudet
eduskuntavaalit vaalioikeuden ja vaalitavan nykyisellään
ollessa ehkä jälleen voisivat tuoda kamariin punaisen enem-
mistön.

Vaikea on käsittää, mitä perusteltuja aiheita valtio-
sääntöuudistukseen nyt on löydettävissä. Eä sisäisten uudis-
tusten tarvetta, jotka on mahdollisuuden ja kohtuuden puit-
teissa toimeenpantu tai voidaan nykyäänkin toimeenpanna.
Ei myöskään suhdetta ulkomaihin, joka ei saa olla ratkai-
seva, mutta joka sitä paitsi on, niinkuin jo huomautettiin,
sitä laatua, että maamme nykyinen hallitus ja hallitustapa
ovat saavuttaneet ulkovaltain tunnustuksen.

Valtiosääntötaistelua olisi sentähden sitä enemmän väl-
tettävä siitakin syystä, että on ilmeistä, että maassamme ei
vallitse todella ratkaisevaa mielipidettä minkään määrätyn
uuden hallitusmuodon hyväksi. Tosin voivat tasavallan
kannattajat vedota siihen, että eduskunnan enemmistön ta-
holta on vaadittu hallitusmuodon rakentamista tasavaltai-
selle pohjalle. Mutta emme saa sivuuttaa sitä seikkaa, että
tässä ylimalkaisessa vaatimuksessa ei ole tarkemmin mai-
nittu, minkälatuinen tuon halutun valtiomuodon tulee olla.
Ja se tasavallan tyyppi, joka esiintyy esimerkiksi Valio-
kunnan käsittelemässä hallituksen esityksessä samoin kuin
näillä valtiopäivillä tehdyssä esitysehdotuksessa N:o 1,
poikkeaa todella esitysehdotuksessa N:o 4 tehdystä valtio-
muodon luonnoksesta tuskin vähemmän kuin viimeksi
mainittu eroaa niistä monarkkisen hallitusmuodon eh-
dotuksista, jotka aikaisemmilla valtiopäivillä on hyväksytty
lepäämään näihin valtiopäiviin.

Sitä paitsi ei voi salata, että siihen hallitusmuotoon, joka
nyt ehkä hyväksytään esimerkiksi Valiokunnan mietinnön
mukaan, luultavasti aivan kohdakkoin, sen johdosta että
siitä kokonaan puuttuu todellista vastapainoa äkillisille ja

harkitsemattomille perustuslain muutoksille, tehdään muutoksia, jotka tuskin tyydyttäisivät suurta osaa niistä, jotka nyt lukeutuvat tai luetaan tasavaltaisen valtioatteen kannattajiin.

Perustuslakivaliokunnan Eduskunnalle antamaa uuden hallitusmuodon ehdotusta ei myöskään voi pitää riittävästi valmisteltuna. Se vastamainittu seikka, ettei ehdotuksessa ole todellista vastapainoa ehkäisemässä arveluttavain muutosten tekemistä valtiosääntöön sekä että sentähden edelleen siirtymistä yksipuolisen vallankeskityksen suuntaan on odotettavana, olisi välttämättä vaatinut ehdotukseen panemaan ainakin jonkinlaisia takeita kansaneduskunnan kokoonpanon saattamisesta asiantuntevammaksi ja vähemmän yksipuoliseksi. Tuollaisia takeita olisi hankittava etusijassa täydentämällä yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta n. s. etuedustuksella tai myös kehittämällä vaalijärjestelmää pienemmille valitsijaryhmille oikeudenmukaisemmaksi. Sangen tärkeää olisi niinikään muuttaa eduskunnan ja hallituksen keskinäistä suhdetta järjestäviä määräyksiä, jotta saataisiin oikaisu siihen osittain harhaan suuntautuneeseen sekä lujan ja työkykyisen hallituksen aikaansaamiselle haitalliseen n. s. parlamenttaariseen käytäntöön, joka on meillä pääsemässä valtaan.

Sivuutamme tässä muut valtiosääntömme viime vuosien aikaiseen kehitykseen liittyvät ja siihen leimansa painaneet heikkoudet.

Lisäksi kuitenkin huomautettakoon, että syvään käyvän, vastaisuuteen nähden kenties perustavan, laajennettua, ylempinästeistä itsehallintoa koskevan lainsäädännön olisi jo pitänyt olla pääasiassa ratkaistu, koska sen periaatteet välttämättä kuuluvat valtakunnan hallitusmuotoon. Valiokunta on kuitenkin kieltäytynyt ehdotukseen ottamasta ainakin eräitä muutoksia ja lisäyksiä, jotka oli tehty mahdollisuuden varaamiseksi tuollaisen lainsäädännön aikaansaamiseen vastaisuudessa hallitusmuotoa muuttamatta.

Lopuksi täytyy meidän huomauttaa, että Valiokunnan ehdotus on epätyydyttävä siinäkin tärkeässä kohdassa, että

ne niukat säännökset, jotka siinä ovat saaneet sijansa valtakunnan molempain kansallisuuksien ja näiden kielten keskinäisestä suhteesta, ovat sekä muodoltaan että sisällykseltään semmoiset, ettei niitä voitane ruotsalaisella taholla hyväksyä. Kun kuitenkin ruotsinkielisen väestön oikeutettujen vaatimusten välitön täyttäminen on mitä tärkein valtakunnalle kokonaisuudessaan ja kun edellä esittämistämme syistä uuden hallitusmuodon hätiköityä hyväksymistä olisi vältettävä, olisi sentähden kansallisuuksia ja maamme molempia kieliä koskevat määräykset koottava eri perustuslakiin voidakseen siten tulla Eduskunnan ratkaistaviksi.

Edellä lausuttuun viitaten pyydämme sentähden kunnioltaan ehdottaa,

että Eduskunta hylkäämällä perustuslakivaliokunnan mietinnön lausuisi, että Eduskunta ei ole nyt voinut hyväksyä esitystä; sekä antaisi Perustuslakivaliokunnan toimeksi laatia ehdotuksen erityisiksi suomen- ja ruotsinkielisen väestön sekä molempain kotimaisten kielten asemaa valtakunnassa koskeviksi perustuslain säännöksiksi allekirjoittaneiden tekemän esitysehdotuksen mukaisesti.

1 §.

Kun Perustuslakivaliokunta ei ole hyväksynyt meidän ehdotustamme alistuksen tekemisestä Eduskunnalle että esitys uudeksi hallitusmuodoksi saisi nykyään raueta, täytyy meidän vastalauseen muodossa esittää seuraavaa.

Yleisestä valtio-oikeudellisesta tietoisopista on löydetävissä sekä tasavaltaista hallitusmuotoa puoltavia että sitä vastustavia syitä. Näiden todisteiden esittämisestä tässä olisi kuitenkin sangen vähän hyötyä. Katsomme olevan tässä tekeminen erinäisiä huomautuksia ainoastaan sikäli kuin ne soveltuvat maamme nykyiseen asemaan ja oloihin. Valtio, semmoinen kuin Suomi, jolla ei ole omia perintä-

tapoja suvereenisena valtiona eikä vakiintunutta ja tunnustettua asemaa vieraisiin valtoihin tahi valtioliittymiin nähden, jolla omia valtakeinoja on vähän tai ei ensinkään ja joka lisäksi on siinä tilassa, että siihen kohdistetaan erittäin riitaisia vaatimuksia, on varsin luultavasti tasavaltana tuon tuostakin uusiintuvissa presidentinvaaleissa sekä monella muullakin tavalla joutuva alttiiksi maamme itsenäisyyttä ja sen kehityksen johdonmukaisuutta uhkaaville ulkomaisille painostuksille.

Näissä painostusyrityksissä, joiden silmämääränä ovat muut kuin Suomen omat edut, havaittaneen edulliseksi käyttää hyväksi niitä puoluevastakohtia, joihin kansamme ja yhteiskuntamme ovat jo vuosikymmeniä huomattavan suuressa määrässä antautuneet. Ja tämä voi käydä sitä kohtalokkaammaksi, kun tie, jolle maamme suurin valtiollinen puolue on lähtenyt, ei ole siitä tehnyt ainoastaan etusijassa kansainvälisiä tarkoituseriä ajavaa puoluetta, vaan myös saattanut sen läheiseen yhteistyöhön idässä vallitsevan anarkistisen kansanvallan kanssa ja riippuvaisuuteen siitä.

Mahdollisuutta vieraisiin valtoihin nähden noudattaa johdonmukaista ja -lujaa isänmaallista politiikkaa vähentää sentähden mikäli meidän maata koskee suuressa määrin se seikka, että hallitusmuodon ollessa tasavaltainen tuskin olisi ainoatakaan yhteiskuntavallan elintä, joka olisi puoluevaikutusten yläpuolella ja tarpeellisessa määrässä vapaa niistä.

Mitä erittäin koskee Suomen lähenemistä Skandinaviaan näyttää tämä vaikeutuvan, ehkäpä joutuvan uhanalaiseksi-kin monarkkisesta valtiotyypistä luopumisen johdosta, kun taas tasavaltainen hallitusmuoto näyttää samassa määrin ennustavan liittymistä semmoisten kansanheimojen ja olojen vaikutuspiiriin, joilla tämän maan kanssa on vähän tai ei ensinkään yhteistä historiaa ja kulttuuria.

Valtion sisäisessäkin elämässä olisi hallitusmuodon ollessa tasavaltainen vaikea turvata hallitusvallalle tarpeellista itsenäisyyttä ja arvovaltaa kansaneduskunnan suhteen, jota vieläkin huomattavammin kuin tähän asti vallitsisi puo-

luejärjestelmä, sittenkuin sen toimivaltaa on yksipuolisesti ja suhteettomasti laajennettu toimeenpanevan vallan kustannuksella.

Sen käsityksen mukaan, mikä nykyään näyttää pääsevän vallitsevaksi, ei presidentinvaali olisi kansantahdon ilmaus eikä valittu myöskään saisi riittävää toimivaltaa eikä mahdollisuutta käyttää kieltovaltaa lainsäädäntökysymyksissä, koska eduskunnalla valtioneuvostossa, joka tuskin olisi muuta kuin vallassa olevan eduskuntaenemmistön valiokunta, olisi keino sitoa presidentti ja saattaa hänet miltei kaikessa riippuvaksi valtioneuvostosta. Tämän johdosta myöskin hänen kykynsä voimakkaasti johtaa sisäistä hallitusta olisi pikemmin näennäinen kuin todellinen, mikä ajoittaisten uusintavaalien sekä presidentin yhteiskunnallisen aseman yhteydessä arveluttavasti heikontaisi varsinkin hänen suhdettaan maan sotalaitokseen.

Pääasiassa näillä syillä pyydämme sentähden ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi palauttaa mietinnön Perustuslakivaliokuntaan semmoisen hallitusmuotoehdotuksen laatimista varten, jossa pyydetään periaate että Suomi on riippumaton, valtiosääntöinen kuningaskunta perinnöllisin kunninkuuksin.

Perustuslakivaliokunnan laatimaa tasavaltaisen hallitusmuodon ehdotusta vastaan pyydämme täten panna pääasiassa seuraaviin eri säännöksiin kohdistuvan vastalauseen:

2 §.

Valiokunnan hyväksymässä muodossa antaa tämän säännöksen 1 mom. aihetta siihen väärään käsitykseen, että Suomen kansaa edustaa ainoastaan sen kansaneduskunta, ehkäpä lisäksi että ainoastaan eduskunta on oikeutettu käyttämään valtiovaltaa. Oikea asianlaite on kuitenkin, että tasavallan presidenttikin on käsitettävä kansan edustajaksi, minäkätähden hän myös on kansan välittävä.

2 momentissa on varattava mahdollisuus hallitusmuotoa muuttamatta hyväksyä laki, jolla lainsäädäntövaltakain voidaan luovuttaa ylempinasteisen itsehallinnon elimille, esimerkiksi läänien tai maakuntain sekä niihin verrattavain suurenlaisten kaupunkialueiden edustajakokouksille.

Lainsäädännön on katsottava käsittävän verotuksenkin. 4 momentin sanonta ei estä näille itsehallintoelimille suomasta hallinnollistakin toimivaltaa.

Sitä vastoin on 4 mom. laadittava uudestaan niin, että siitä selvästi käy ilmi, että valtioneuvosto avustaa tasavallan presidenttiä maan yleisessä hallituksessa.

Tähän katsoen siis ehdotamme 2 §:n laadittavaksi seuraavaan muotoon:

Valtiolta Suomessa kuuluu kansalle ja sitä käyttävät valtiovallan elimet sillä tavoin kuin tässä hallitusmuodossa on säädetty;

lainsäädäntövaltaa käyttää, sikäli kuin sitä ei ole luovutettu ylempiasteisen paikallisen itsehallinnon elimille, eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa;

verotusoikeus kuuluu eduskunnalle koko vallakuntaan nähden sekä itsehallinnon elimille niiden alueilla:

ylin toimeenpaneva valta sekä yleisen hallituksen johto on uskottu tasavallan presidentille, joka sitä käyttää valtioneuvoston avustamana;

tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus.

6 (5) §.

Tästä pykälästä, johon on otettu voimassa olevissa perustuslaeissa kansalaisten yleisten oikeuksien turvana vanhastaan olevat säännökset, on Valiokunta turvaa nauttivain oikeuksien joukosta poistanut „onnen” sekä lisäksi sen tärkeän määräyksen, että uudella lailla ei saa saavutettuja oikeuksia rajoittaa muuten kuin perustuslakia muuttamalla. Tällä tavoin siis hankittaisiin keino perustuslain estämättä vastedes jatkaa sitä monilla aloilla jo alotettua poikkeuslainsäädäntöä, jonka kautta yksityiset kansalaisryhmät tai yh-

teiskuntaluokat saatetaan muuta yhteiskuntaa huonompaan ja raskaampaan asemaan.

Kun siis periaate yhdenvertaisuudesta lain edessä, josta Valiokunta on pannut nimenomaisen säännöksen eri pykälään (5§) arveluttavasti järkähtyisi, ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi 1 momentin esityksen mukaan.

Tämän mukaisesti olisi sen ohessa jälkimäiseen momenttiin lisättävä se rajoittava määräys, että pakkolunastus oikeus ulottuu, niinkuin oikeusjärjestyksemme mukaan nykyäänkin on laita, ainoastaan kiinteistöön, mutta ei irtaimistoon.

Tässä momentissa olisi sentähden sanan „omaisuuden” sijaan pantava sanat „kiinteän omaisuuden”.

14 ja 21 (11 ja 19) §.

Missä, niinkuin Suomessa on laita, on olemassa kaksi voimaltaan ja lukumäärältään oleellisesti erilaista kansallisuutta, ei vähemmistön oikeuden turvaamiseksi riitä, että lakiin tahi perustuslakiin pannaan ainoastaan ylimalkaisia määräyksiä yhdenvertaisuudesta. Sillä tästä huolimatta voivat todelliset olot muodostua yksipuolisesti kielellisen enemmistön eduksi, onpa tämä todellisuudessa välttämätön seurauskin, elleivät lain säännökset takaa todellista vähemmistöturvaa. Siitä syystä ei tässä pykälässä tarkoitettuja lainmääräyksiä voikaan laatia aivan suppeaan muotoon, vaan pitäisi niiden päin vastoin olla seikkaperäisemmät kuin mitä hallitusmuodossa ylipäätään on tavallista. Olemmekin sentähden vaatineet, että tähän pykälään otetut samoin kuin muutkin samaa laatua olevat säännökset koottaisiin erityiseen kieli- ja kansallisuusperustuslakiin. Tällä keinoin vältettäisiin se, että näiden arkaluontoisten seikkain järjestäminen jää riippuvaksi hallitusmuodon hyväksymisestä, samoin kuin sekin, että tämän tärkeän kysymyksen ratkaisu vaikeutuisi kansallisuustakeihin nähden ilmeneväin erimielisyyksien johdosta. Valiokunta on kuitenkin ollut toista mieltä.

Kaikkein vähimmin tyydyttävinä voi pitää semmoisia epätäydellisiä ja epämääräisiä säännöksiä, joita Valiokunta on tässä pykälässä ehdottanut, varsinkin kun nämä eivät edes epäamättömästi tunnusta molemminpuolista yhdenvertaisuutta, vaan tässä kohden ainoastaan viittaavat vastaisen lainsäädännön määräyksiin.

Me puolestamme katsomme olevan ehdottaminen hyväksyttäväksi seuraavan säännöksen:

Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Näillä molemmilla kielillä on sentähden lainvalmistelu ja lainsäädäntö toimitettava sekä hallituksen esitykset ja tiedonannot eduskunnalle tehtävä, samoin kuin lait ja asetukset annettava sekä eduskuntapäätös, eduskunnan toimituskirjat ja valiokuntamietinnöt laadittava.

Valtiopäivillä ja hallituksessa sekä ylempäin valtionviranomaisten luona käytettäköön muuten kumpaistakin kieltä, ja säädetään siitä tarkemmin lailla.

Yleisenä periaatteena noudatettakoon että asiallisella, niin kunnalla, seuralla ja liittymällä kuin yksityisellä kansalaisellakin on valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, samoin kuin myös saada toimituskirja sillä kielellä, jota he ovat käyttäneet tai halunneet.

Lähempiä määräyksiä tästä sekä kansalliskielten käyttämisestä muuten oikeuksissa ja valtionviranomaisten luona annetaan erityisellä lailla.

Valtakunnan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.

Myöskään esityksen 21 §:n säännös, joka lähinnä näyttää tarkoittavan perustuslaissa vahvistaa mitä osin on laissa säädetty, osin käytännössä vakiintunut, ei ole tyydyttävä, syystä että se ei ole täydellinen. Niinpä ei siihen ole otettu niin tärkeää määrystä kuin että myöskin Eduskunnalle annettavat hallituksen tiedoannot on, siinäkin tapauksessa että

ne eivät ole esityksiä, tehtävä molemmilla kielillä, jommoista menettelyä jo on tärkeimmissä tapauksissa noudatettu. Samaten näyttää olevan syytä nimenomaan säätää, että lainvalmistelu on toimitettava molemmilla kielillä, vaikka tämän saattaakin katsoa sisältyvän sanoihin „lait ja asetukset”.

Kun nämä määräykset johtuvat siitä periaatteesta, joka julkilausutaan julistamalla suomi ja ruotsi tämän maan kansalliskieliksi, on nämä määräykset sopivin panna 14 §:än, jossa tapauksessa esityksen 21 § poistuu.

15 §.

Tähän §:än pantu säännös, jota ei ole hallituksen esityksessä, ei ole ollut olojen vaatima ja näyttää kuuluvan maan hallitusmuotoon yhtä vähän kuin se on kansalaisten yleisten vapauksien ja oikeuksien kannalta katsoen perusteltu. Sillä on nähtävästi tarkoitettu painaa uuteen hallitusmuotoon niin silmäänpistävänsä kansanvaltainen leima kuin mahdollista. Säännös saattaisi ehkä olla paikallaan, jos se kohdistuisi ainoastaan uusiin aateloimisiin, arvonimiin ja ritarimerkkeihin, mutta sen ei tule saada koskea tätä ennen laillisessa järjestyksessä saavutettuja tuollaisia etuja. Määräys että niitä ei enää saa tasavallassa „käyttää” on sisällykseltään erittäin epäselvä ja muodoton ja joutuu sitä paitsi monessa kohden ilmeiseen ristiriitaan maamme ritaristosta ja aatelistasta voimassa olevain säännösten kanssa, m. m. mikäli koskee hallituksen vahvistamaa ritarihuonejärjestystä, joka voidaan kumota tai muuttaa ainoastaan ritariston ja aatelin myötävaikutuksella.

Ehdotamme sentähden,

että 15 § poistettaisiin hallitusmuodosta.

17 (14) §.

Eduskunnan aloteoikeus käsittää V. J:n 29 §:n mukaan, semmoisena kuin tämä säännös on toukokuun 29 p:nä 1918 annetussa laissa, senkin lainsäädäntöalan, joka aikaisemmin oli kuulunut hallitsijalle yksinään eli mitä tavallisesti sanotaan

taloudelliseksi lainsäädännöksi. Semmoinen oikeus asetusten antamiseen olisi myös Valiokunnan ehdotuksen 25 §:n mukaan tasavallan presidentillä. Tämä kansaneduskunnan esitysoikeuden laajentaminen ei mielestämme ole sinänsä hyvin perusteltu eikä myöskään suotava, syistä, jotka allekirjoittanut Estlander on Perustuslakivaliokunnan mietintöön N:o 7 liittyvässä vastalauseessaan 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä esittänyt. Tähän tulee kuitenkin lisäksi, että aloteikeutta tällä alalla voidaan käyttää tämän presidentille kuuluvan tärkeän toimivallan rajoittamiseen, jopa täydelliseen kumoamiseenkin. Niinkuin allekirjoittanut Estlander on vastalauseessaan Perustuslakivaliokunnan mietintöön N:o 14 esityksen N:o 62 johdosta 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lähemmin osottanut, tulisivat nimittäin eduskunnan esitystietä hyväksymät lakiehdotukset presidentin asetuksenantovallan alaan kuuluvista asioista laiksi ilman hänen suostumustaan, hänellä kun 18 §:n mukaan olisi ainoastaan n. s. toistaiseksi siirtävä kieltovalta. Siten voisi siis kansaneduskunta tärkeällä alalla yksinään muuttaa valtiosääntöä. Ja kun puheena oleva asetus oikeus käsittää m. m. johtosääntöjen antamisen hallintovirastojen ja yleisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta, voisi eduskunta vastoin hallitusmuodon henkeä ja tarkoitusta myös hankkia itselleen tilaisuuden sekaantua valtiohallintoon.

Esitämme näillä perusteilla säännöksen laadittavaksi seuraavaan muotoon:

1 ja 2 mom. esityksen mukaan.

3 mom. Eduskunnan lainsäädäntöalote tehdään esitysehdotuksen johdosta, jonka edustaja on asianmukaisesti tehnyt perustuslain ja yleisen lain säätämisestä, muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta.

4 mom. Lainsäädäntöasian käsittelystä valtiopäivillä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

18 (15) §.

Jotta tasavallan presidentillä olisi se valta, jota hänen tehtävänsä valtiossa vaatii, tulee hänellä olla kieltovalta

lainsäädäntöasioissa, ainakin kun on kysymys perustuslain tai puolustuslaitosta koskevan lain muuttamisesta. Ja jotta presidentillä olisi tarpeellinen arvovalta, tulee tämän kieltovallan olla ehdoton ja hänen siis voida pitää sitä voimassa koko virka-aikansa.

Tässäkin esiintyy tasavaltaisen valtiorakenteen heikkous, koska ei tuollainenkaan kieltovalta useinkaan riittäisi estämään vähemmän onnistuneiden muutosten aikaansaamista hallitusmuotoon ja muuhun lainsäädäntöön. Sillä monesta syyistä tasavallan presidentti ehkä epäröisi käyttää kieltovaltaansa, vaikka siihen olisi aihettakin, jottei aikaansaisi hankausta kansaneduskunnan, ehkäpä valtioneuvostonkin kanssa.

Vaikka omasta puolestamme olemme vakuutettuja siitä, että kieltovallan periaatteellisesti tulee olla ehdoton, pyydämme tässä kuitenkin ehdottaa hyväksyttäväksi säännöstä sen sisällyksen mukaisena, minkä se sai 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksytyssä hallitusmuotoehdotuksessa:

1 mom. esityksen mukaan.

2 mom. Laki on vahvistettava sellaisena kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, on se rauennut, jos on kysymys perustuslaista tahi laista, joka sisältää perustuslain muutoksen, selityksen tai kumoamisen taikka poikkeuksen siitä. Sama olkoon voimassa laista, joka tarkoittaa maa- ja meripuolustuksen järjestämistä.

3 mom. Jos presidentti kieltäytyy vahvistamasta muuta kuin 2 momentissa mainittua lakia, tulee se vahvistamattakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy lain muuttamattomana vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä; muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

4 mom. esityksen mukaan.

22 ja 23 (20 ja 21) §.

Lyhemmin tai pitemmin väliajoin uudistuva valtionpäämiehen vaali sekä sen toimitustapa on tasavaltaisen hallitusmuodon perioleellisia heikkouksia. Vaihtumisen tuottamia

haittoja voidaan jossain määrin vähentää määrämällä vaalikausi hiukan pitemmäksi, esimerkiksi 6 tai 7 vuodeksi. Sitä vastoin voidaan useista maista saadun kokemuksen mukaan näihin vaaleihin tavallisesti liittyvää, useinkin siveellisesti turmiollista kiihoitusta ainoastaan näennäisesti vähentää toimittamalla vaali välillisesti valitsijamiehillä. Tästä huolimatta on ehkä kuitenkin tätä keinoa pidettävä parempana. Joka tapauksessa täytyy pitää hyljättävänä, että vaalin toimittaisi kansaneduskunta, varsinkin siellä, missä yksikamarijärjestelmä on voimassa. Tämänlaatuisen vaalin johdosta, joka ei mitenkään poista presidentinvaaleihin yleensä erottamattomasti liittyvää kiihoitusta, ei tasavallan presidentistä tulisi ainoastaan puoluepäällikköä ja vallassa olevain puolueiden edustajaa — jommoista ei voitane välttää millään vaalitavalla — vaan joutuisi hän sen lisäksi vielä välittömään riippuvaisuuteen siitä koolle olevasta eduskunnasta, joka on vaalin toimittanut, tahi siitä eduskunnasta, joka tulee koolle uutta tai uusintavaalia toimitettaessa.

Vaikka lainmääräyksenä vailla sanottavaa merkitystä, olisi kuitenkin säädettävä, että presidentillä tulee olla eräitä henkilökohtaisia edellytyksiä, niinkuin että valitun tulee olla syntyperäinen Suomen mies, jonka siis voi edellyttää perehtyneen maamme oloihin sekä tuntevan sitä kohtaan syvällisempää kiintymystä. Niinikään olisi säädettävä määräikä takeeksi kypsyydestä ja kokemuksesta.

Tämä pykälä olisi sentähden laadittava seuraavaan muotoon:

22 §.

Tasavallan presidentin valitsee Suomen kansa aina kuudeksi vuodeksi. Presidentin tulee olla syntyperäinen Suomen mies sekä täyttänyt viisineljättä vuotta.

Presidentti älköön olko kansanedustaja.

Presidentin valitsee kolmesataa valitsijamiestä. Vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalissa sekä soveltuvilta kohdin, vaalitavasta ja vaalijärjestyksestä on voimassa mitä kansanedustajan vaalista on säädetty. Kuitenkaan älköön kansanedustajaa valittako valitsijamieheksi.

Valitsijamiesvaali toimitetaan tammikuun 15 ja 16 päivänä, ja seuraavan helmikuun 15 päivänä valitsijamiehet kokoontuvat pääministerin puheenjohdolla toimittamaan presidentinvaalia. Jos vaalissa, joka toimitetaan suljetuin lipuin, joku saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hänet valittu. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta äänenemistöstä, vieläkin uusi vaali niiden kahden ehdokkaan välillä, jotka toisessa vaalissa ovat saaneet suurimmat äänimäärät. Äänten jatkautuessa tasan ratkaisee arpa.

Jos presidentinvaali on toimitettava ennen sen ajan umpeen menimistä, jonka edellinen vaali oli voimassa, määrää valtionneuvosto valitsijamiesvaalin päivän ja valitsijamiehet kokoontuvat kuukauden kuluessa siitä.

23 §.

Presidentti astuu toimeensa kuukauden kuluessa siitä kuin hänet on valittu j. n. e. esityksen mukaan.

33 § (31 ja 32 §).

Valiokunnan ehdotus, joka pyrkii kytkemään presidentin ratkaisuvallan yleensä kaikissa asioissa valtioneuvoston päätökseen, ei pane asianmukaista huomiota siihen, että valtioneuvostolle täten kasaantuu joukko asioita, joiden tärkeys ja merkitys eivät ensinkään vaadi sellaista menettelyä. Kun tällainen työtapa epäilemättä tuottaisi tuntuvia haittoja ja vaikuttaisi häiritsevästi varsinaisten hallitusasiain hoitoon sekä myöskin eri ministeriöiden toimintaan, pyydämme täten esittää,

että tämä säännös hyväksyttäisiin hallituksen esityksen 31 §:n mukaisesti.

Kun ulkoasiat useinkin voivat olla sitä laatua, että niiden ratkaisu edellyttää kiireellistä toimenpidettä, jota esittely valtioneuvostossa viivyttäisi, ja sen ohessa varsin usein ovat senlaatuksia, että esittely hallitukselle kokonaisuudes-

saan ei edistä niiden käsittelyä, sekä kun valtioneuvoston työ ainoastaan voi kärsiä siitä, että sitä rasitetaan kaikkien, vieläpä vähemmän tärkeidenkin asiain ratkaisulla, pyydämme ehdottaa,

että tämän lainpaikan 3 momentiksi pantaisiin esityksen 30 §:n 2 mom.

Kun perustuslaki, esimerkiksi mitä tulee uusien vaalien määräämiseen ja eduskunnan hajoitukseen sekä kieltovalttaan lainsäädäntöasioissa, antaa presidentille erikoisen toimivallan, joka hänen asemalleen ja arvovallalleen samoin kuin valtiohallinnon tasapainolle yleensä on erittäin tärkeä, on asianmukaista, ettei presidenttiä näiden etuusoikeuksien täyttämässä sido varmennus, jottei hän käyttäessään tätä toimivaltaansa lainsäätäjävaltaa kohtaan tulisi asiaan kuumumattomalla tavalla sidotuksi. On sentähden syytä näiden tapausten varalta panna pykälään poikkeus määräyksestä että presidentin päätökset ovat voimaan tullaksensa esittelevän ministerin varmennettavat. Tämä lisäys voitaisiin panna toiseen lauseeseen, joka saisi seuraavan muodon:

Presidentin päätökset ovat, lukunottamatta niitä, jotka koskevat hänen kieltovaltansa käyttämistä sekä päätöstä eduskunnan hajoittamisesta ja uusien vaalien määräämisestä, voimaan tullaksensa presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitelletty; samaten erotetaan luvusta 31 ja 46 §:ssä mainitut asiat.

35 (34) §.

Paitsi syntymän johdosta saavutettua Suomen kansalaisuutta säättää tämä lainpaikka ainoastaan ne epämääräiset kelpoisuusehdot, joiden voi katsoa sisältyvän siihen, että valtioneuvoston jäseniksi valitut ovat rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja. Käynee tuskin kieltäminen, että muitakin takeita olisi tarpeen, mutta ne lienevät tuskin yhdistettävissä meillä valtaan päässeeseen parlamenttaarisuuden muotoon. Joka tapauksessa täytyy asiain tyydyttävän hoidon

turvaamiseksi hallituksessa vaatia ainakin säädettäväksi, että oikeuskanslerin ja sisäasiainministerin tulee olla lainoppineita sekä että näiden lisäksi ainakin yhden muista ministereistä tulee omata lainopillisia tietoja.

Vaativuudesta että naisenkin tulee päästä valtioneuvoston jäseneksi ei voitane syyllä perustaa meidän yhteiskuntaoloihimme.

Tarpeellista maamme molempain kielten tuntemusta täytyy pitää epäamättömänä ehtona siinä asemassa oleville henkilöille, mikä hallituksen jäsenillä tulee olla yhteiskunnassa, ja olisi tästä pantava nimenomainen määräys hallitusmuotoon.

Säännöksestä olisi sitä vastoin poistettava siihen lisätty määräys että valittujen „tulee nauttia eduskunnan luottamusta”, jommoisella määräyksellä ei ole mitään tekemistä kelpoisuusvaatimuksia koskevain säännösten kanssa ja joka, niinkuin me tämän vastalauseen johdannossa olemme huomauttaneet, jo on osottanut olevan omansa vaikeuttamaan hallituskykyisten ministeristöjen muodostamista.

Pyydämme sentähden kunnioittaen esittää,

että Eduskunta hyväksyisi tämän pykälän seuraavana:

Valtioneuvoston jäseniksi kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen miehiä. Valtioneuvoston jäsenten tulee omata tarpeellinen perehtyminen maamme molempiin kieliin. Oikeusministerin ja sisäasiainministerin sekä lisäksi vähintään yhden muista ministereistä tulee olla lainoppineita.

42 (41) §.

Valiokunnan puoltaman lisäyksen että jokaisten varsinainen valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat esitettävä eduskunnan perustuslakivaliokunnan tarkastettaviksi saanee katsoa sisältävän mitä kömpelöimmän keinon sen juridisen ja valtiollisen valvonnan

toimittamiseksi hallitukseen ja hallintoon nähden, johon pyritään kansaneduskunnan yksinvallan lujittamiseksi. Tuollainen työtehtävä ei menisi ainoastaan yli valiokunnan kyvyn vaan sen voimainkin. Se ei veisi ainoastaan siihen, että valiokunta käyttäisi turhaan työhön suuren osan istuntokautta sekä saisi (hankittuaan muutoksen valtiopäiväjärjestykseen) olla koolla eduskunnan istuntokausien väliaikoinakin. Eduskunta itsekkin saisi luultavasti kuluttaa paljon aikaa käsitellessään valiokunnan ilmoituksia valtioneuvoston menettelyssä muka havaituista laittomuuksista. Kun sentähden tuollainen määräys, joka muuttaisi sitä järjestystä, mikä tällaisen tapauksen varalta säädetään eduskunnan hyväksymässä laissa eduskunnan oikeudesta tarkastaa hallituksenjäsenten virkatointen läinmukaisuutta, olisi omansa saattamaan eduskunnan perustelemattomasti sekaantumaa maan hallintoon sekä sen johdosta vähentäisi hallituksen itsenäisyyttä ja herpaisisi sen vastuuntuntoa, pyydämme ehdottaa,

että puheena oleva lisäys poistettaisiin säännöksestä.

46 §.

Valiokunta on tehnyt sen muutoksen, että tasavallan presidentti on niistä törkeistä rikoksista, joista hänet voidaan panna valtiotuomioistuimessa syytteeseen, ensin ilmoitettava eduskunnalle, joka $\frac{4}{5}$:lla annetuista äänistä voi tuomita hänet virkansa menettäneeksi, minkä jälkeen syytettä ajetaan valtiotuomioistuimessa. Tämä järjestely tietää todellisuudessa enemmän kuin läpikuultavaa yritystä sen harhakäsityksen voimassa pitämiseen, että se ei ole tasavallan presidentti, jonka tuomioistuin ehkä tutkii syylliseksi rikokseen ja tuomitsee. Mutta paitsi että tämä säännös on erittäin tyhjänarvoinen tässä kohden, tietää se, että presidentin tuomitseminen virkansa menettäneeksi todellisuudessa ei tapahdu tuomioistuimen toimesta, niinkuin oikeus ja oikeusjärjestys vaativat, vaan valtiollisen kokouksen päätöksen no-

jalla. Eduskunnan päätös viraltapanosta ja siitä johtuva syyttämisoikeus tietävät, olipa tulos presidentille edullinen tai epäedullinen, ennakkopäätöstä, jälkimmäisessä tapauksessa suoranaista oikeuden painostamista.

Mutta sitä paitsi tämä järjestys sen seikan yhteydessä että eduskunta valitsee presidentin on lisäkeino sen käsityksen istuttamiseksi yleiseen tietoisuuteen, että presidentti on täydellisesti riippuvainen kansaneduskunnasta, joka ajatus ilmenee kauttaltaan Valiokunnan ehdotuksesta ja on sen luonteenomaisia puolia.

Kun mielestämme kaikki nämä asianhaarat puhuvat muutosta vastaan, pyydämme ehdottaa, että, vaikka nekään eivät ole kaikin puolin tyydyttäviä, *esityksen määräykset tältä kohden hyväksyttäisiin.*

48 §.

Hyvillä syillä on esityksestä poistettu oikeusasiamiehen virka. Tällä virkamiehellä ei ole mitään todellista tehtävää oikeuskanslerin tehtävään ollessa niin laajat kuin 44—47 §:n mukaan on laita. Kun oikeusasiamiehen virka ainoastaan rasittaisi valtion budjettia ja olisi omansa vallassa olevan eduskuntaenemmistön käytettäväksi puoluepalkintona, ei tätä virkaa ole pantava meidän valtiosääntöömme. Esitämme sentähden,

että tämä pykälä poistettaisiin hallitusmuodosta.

49 ja 50 (47 ja 48) §.

Joskin Valiokunnassa käsiteltäessä esityksen 11 ja 19 samoin kuin myös 73 §:ä eli siis eräitä ruotsia puhuvan väestön oikeutta ja etua koskevia säännöksiä osottautui, että nyt ainakin jossain määrin paremmin kuin viime valtiopäivillä käsitetään myötämielisyyden tarpeellisuus, ei tätä kuitenkaan voi sanoa 49 §:n 3 mom:ssa olevasta tärkeästä lainsäännöksestä. Valiokunta on tässä päin vastoin sitkeästi pitänyt kiinni sanonnasta, joka aikaisemmin on ruotsinkieli-

sellä taholla jyrkästi hyljätty. Valiokunnan ehdotuksessa sanotaan nimittäin „Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava j. n. e.” Käyttämällä tätä sanontaa ei Valiokunta siis epäamättömästi tunnusta periaatetta että hallintoalueiden rajat on uudestaan järjestettävä yksikielisyiden saavuttamiseksi. Valiokunta on päinvastoin hyväksynyt tämän määräyksen siinä muodossa kuin se oli esitetty Perustuslakivaliokunnan mietintöön N:o 14 esityksen N:o 62 johdosta 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä annettuun mietintöön liittyvässä neljännessä vastalauseessa, jossa sanotaan, että säännös on laadittava muotoon, joka estää kaiken sen suuntaisen tulkinnan, „että uusi hallintoalueiden järjestely olisi pantava toimeen, kun hallitusmuoto on astunut voimaan, ja että määrävänä näkökohtana tuossa järjestelyssä pitäisi olla kielirajan. Tällaisen vahingollisen tulkinnan estämiseksi sentähden ehdotetaan”, sanotaan vastalauseessa, „sanamuoto, josta käy ilmi toisaalta, että puheenalainen säännös on tarkoitettu huomioon otettavaksi silloin, kun syystä tai toisesta hallintoalueen uudestaan järjestely käy välttämättömäksi, toisaalta että momentissa mainitulle näkökohdalle ei ole annettava sitä merkitystä, että se yksin ratkaisisi asian.” Tähän tulee vielä lisäykseen „mikäli asianhaarat sallivat” sisältyvä vaara.

Nämä pykälät eivät enempää kuin asetusehdotus muutenkaan sisällä suoranaista säännöstä, joka osottaisi kansalaisten itsehallinnon laadun kuntia suuremmalla alueella. Päin vastoin on siinä kohden tehdyt ehdotukset (ks. edellä 2 §:än y. m. nähden) jätetty huomioon ottamatta, vaikka anomusehdotus kuntia suurempain alueiden itsehallinnosta on näillä valtiopäivillä tehty ja Perustuslakivaliokuntaan lähetetty.

Välittömäin säännösten ottamista tästä asiasta jo tähän hallitusmuotoon täytyy kuitenkin pitää mitä tärkeimpänä katsottuna yleisen kansalaisvapauden ja eritoten ruotsinkielisen väestön kannalta, jonka toiveet saada olot kielialueillaan kohdakkoin järjestetyiksi erisominaisuuksiensa ja luon-

nonlaatunsa mukaisesti ovat sen varassa. Täytyy nimittäin peljätä, että kansaneduskunta kerran saavutettuaan sen vallantäydellisyyden, minkä nyt ehdotettu hallitusmuoto sille soisi ja, vielä enemmän, minkä se siihen kohdakkoin tehtävään uusien muutoksien johdosta voisi saada, ei ole halukas ylemmän asteen kunnille luovuttamaan mitää osaa valastaan. Sentähden täytyy jo tähän hallitusmuotoon sisällyttää määräyksiä, jotka takaavat kunnille mahdollisuuden siten saavuttamansa oikeuden nojalla vaatia saada muodostaa tuollaisia suurempia itsehallintoalueita yksikielisuuden pohjalla semmoisin tehtävin ja toimivalloin, joiden yleisen laadun ainakin tulisi olla perustuslaissa määrätty. Mutta tähän katsomatta on läänien ja kihlakuntain sekä tuomiokuntain uudestaan järjestäminen toimitettava saman perusteen mukaan. Suurempia itsehallintoalueita perustettaessa voivat niiden rajat käydä yhteen joko kihlakuntain tai läänien rajain kanssa.

Näihin tarkoitukseen katsoen pyydämme ehdottaa puheena oleville pykälille seuraavan sanonnan:

49 §.

Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaetuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin.

Alueellinen jako hallintoon sekä alioikeuden oikeudenkäyttöön nähden on toimitettava noudattamalla sitä periaatetta, että seurataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön asutusalueiden välisiä rajoja.

50 §.

Läänin hallintoa johtavat maaherrat esittelevien virkamiesten avustamina.

Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään.

Jos kansalaisten itsehallinto lailla ulotetaan kuntaa suurempiin alueihin, on näiden alueiden rajat määrättävä 49 §:n 2 momentissa säädetyn perusteen mukaan. Jos yksi tai useammat kunnat tai niiden osat, joiden yhteenlaskettu väkiluku on vähintään 20,000 henkeä, haluavat yhteisesti

muodostaa alueen ylempään asteen itsehallintoa varten, olkoon niillä siihen oikeus, jos sitä kansanäänestyksessä vaaditaan vähintään kahdella kolmanneksella kaikista annetuista äänistä.

54 (52 ja 53) §.

Nykyään voimassa olevan oikeuden mukaan nojaavat hovioikeuksien kokoonpano ja tehtävä, eritoten myös alioikeuksien ja täytäntöönpanoviranomaisten toiminnan valvomiseen nähden, perustuslain määräyksiin. Valiokunta on hallitusmuodosta poistanut kaikki hovioikeuksia koskevat säännökset, viitaten ainoastaan yleisen lain määräyksiin. Syyksi on mainittu, että olisi varattava tilaisuus voida perustuslakia muuttamatta toimeenpanna semmoinen oikeudenkäyntilaitoksemme uudistus, että hovioikeudet voitaisiin uudestaan järjestää taikkapa kokonaan lakkauttaakin. Tuollainen muutos on kuitenkin nykyään aivan valmistelematon, jota paitsi myöskin oikeudenkäyntiuudistuksen toimeenpano kokonaisuudessaan edelleen kysyneee aikaa. Jos sitä vastoin, niinkuin mietinnössä edellytetään, kaikki hovioikeuksia koskevat määräykset poistetaan hallitusmuodosta, ei säännöksiä niiden toiminnasta enää ole olemassa, joten toistaiseksi käy välttämättömäksi heti käydä säätämään näitä oikeuksia koskevaa uutta lakia. Kun valiokunnan ehdotus siis ainoastaan johtaa uusiin mutkiin ja ehkä epävarmuuteenkin tällä tärkeällä lainsäädäntöalalla tuottamatta todellista etua, pyydämme kunnioittaen ehdottaa,

että tämän pykälän sijaan hallitusmuotoon pantaisiin esityksen 52 ja 53 §.

74 (73) §.

Mielestämme on periaate että kansalaisten osanotto maan puolustukseen tapahtuu yleistä asevelvollisuutta soveltamalla sisällytettävä perustuslakiin ainakin siksi, kunnes yleinen kaikkien kansakuntain oikeuden ja liikuntovapauden keskinäiseen tunnustamiseen perustuva yleinen maailmanrauha on saavutettu tai toiveet sen saavuttamisesta ovat sel-

vemmin esiintyneet. Samaten täytyy sitä ennen myöskin suhteemme Venäjään olla selvitetty ja asemamme tähän maahan nähden turvattu. Niinikään voitaneen sotalaitoksen uudistus toimeenpanna vasta sittenkuin se on yleisemmin toteutettu tai toteutetaan muissa valtioissa.

Mitä tulee kansallisuuskannalta välttämättömiin takeihin puuttuu Valiokunnan ehdotuksesta määräyksiä sotaväen virkakielestä. Niinikään puuttuu siitä se yhdenvertaisuuskannalta tärkeä myönnytys, että komennuskielenä tulee olla miehistön kielen, joten siis tässä kohden olisi voimassa asevelvollisuuslain määräys että komennuskielenä on suomi. Kaksikielisyudesta johtuvat haitat on kuitenkin, niinkuin kohtuullista on, pantava päällystön eikä tavallisten sotamiesten kannettaviksi.

Edellä lausuttuun nähden ehdotamme, että Eduskunta hyväksyisi säännöksen seuraavana:

74 §.

Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen.

Asevelvollinen on yleensä, ellei hän muuta halua, luettava semmoiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään, ja tulee hänen aina saada opetuksensa tällä kielellä. Joukko-osastoa komennetaan miehistön kielellä.

*Joukko-osasto on rauhan aikana mikäli mahdollista si-
joitettava omalle kielialueelleen.*

*Sotaväessä on virantoimitukseen, viralliseen kirjelmäin-
vaihtoon, tilitykseen ja toimituskirjoihin nähden noudatet-
tava yleistä kielilainsäädäntöä.*

*Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sota-
väestä muuten säädetään lailla.*

76 §.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön N:o 14 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä liittyvässä vastalauseessa huomautettiin, kuinka se verraten korkea kanta, jolla pääkaupungissa

sijaitseva maamme yliopisto on, suureksi osaksi johtuu siitä, että yliopisto on saanut säilyttää itsehallinto-oikeutensa, sekä vaadittiin, että yliopistoa koskevain asiain esittely sen tähden edelleenkin kuuluisi sen kanslerille, jolla yleensä täytyy katsoa olevan tähän suurempia edellytyksiä kuin sillä ministerillä, jonka osastoon opetuslaitos kuuluu ja jonka aikaa ja harrastusta moninaiset muut asiat vaativat osakseen. Valiokunta ehdottaa nyt yliopiston kansleria koskevan määräyksen poistettavaksi hallitusmuodosta, joten jäisi ainoastaan yliopistoa koskevassa lainsäädännössä olevain määräysten varaan, olisiko kansleria olemassa vai ei, mutta yliopistoa koskevain asiain esittelijänä ei kansleri missään tapauksessa voisi toimia. Kun edelleen olemme samaa käsitystä, mikä on julkilausuttu edellä mainitussa vastalauseessa, rohkenemme ehdottaa tämän lainpaikan sanonnan seuraavaksi:

Helsingin yliopistolle on pysytettävä itsehallinto-oikeutensa. Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri, joka myös tasavallan presidentille esittelee presidentin ratkaisun varassa olevat yliopistoa koskevat asiat.

Uusia säännöksiä yliopiston järjestysmuodon perusteista annetaan lailla, mutta tarkemmat yliopistoa koskevat säännökset asetuksella, sittenkuin kummassakin tapauksessa yliopiston konsistori on antanut lausuntonsa.

Tästä säännöksestä johtuu niinkään 86 §:n 2 momenttiin se muutos, että *presidentti nimittää kanslerin yliopiston konsistorin esityksestä.*

85 (83) §.

Valiokunta on nähnyt hyväksi uudistaa meidän oikeutemme juurtuneet, valtionvirkoihin nähden noudatettavat yleiset ylennysperusteet sillä seurauksella, että „ansio” ja „kokemus” on poistettu sekä sijaan pantu käsite „työkyky”. Ei näytä luultavalta, että poisto enempää kuin lisäyskään osaltaan oleellisesti muuttaisivat ylennystapaa, ei myöskään että tämän lainsäädännön soveltaminen siten kävisi yksinkertaisemmaksi ja helpommaksi. Näillä syillä puollamme

*esityksen hyväksymistä tältä kohden si-
nänsä.*

90 (88) §.

Tällä säännöksellä riistetään laajoilta ylempäin ja alem-
poin virkamiesten ryhmiltä se erottamattomuus, jota ne van-
hemmista ajoista lähtien meidän valtiosääntömme mukaan
nauttivat. Tosin voidaan yleisessä laissa säätää, että virka-
miesten tulee olla erottamattomia, mutta semmoinen mää-
räys ei olisi voimassa perustuslain pyyhyydellä ja voitaisiin
jälleen yleistä lainsäädäntötietä kumota. Ei myöskään voine
olettaa tämän lainsäädännön tarkoituksena olevan että vir-
kamiehet vastedes lailla julistettaisiin erottamattomiksi.

Tämä sama asianlaita on ulotettu niihinkin virkamiehiin,
jotka nykyään ovat viroissa, joihin liittyy erottamattomuus.
Laille on siis heihin nähden annettu takautuva vaikutus.
Heidät voidaan nimittäin mietinnön mukaan, joka tältä koh-
den muuttaa esitystä, yleisellä lailla ja siis perustuslakia
muuttamatta siirtää toiseen virkaan omatta suostumukset-
taan sekä velvoittaa eroamaan määräikään tultuansa taikka
myös „työkykynsä menetettyään.” Ja itse näitä erottamisen
ehtoja voidaan samalla tavalla muuttaa jokaisilla valtiopäi-
villä.

Mutta tuomarienkkin erottamattomuutta koskee edellä
lausuttu sikäli, että heihinkin nähden voidaan säätää mää-
räikä, jolloin heidän tulee erota virasta, minkä ohessa on
sovellettava samaa epämääräistä työkyvyn menettämisen
käsitettä. Ja tuomareistakin olisi voimassa, että tätä ehtoa
voidaan perustuslakia muuttamatta soveltaa virkain nykyi-
siin pitäjiin.

Nämä virkain, niin tuomarin- kuin muidenkin virkain,
nykyisiin pitäjiin nähden erittäin kohtuuttomat säännökset
eivät myöskään ole, mikäli virkain täyttämistä vastaisuus-
dessa koskee, omansa viemään tarkoitettuun päämäärään,
jona kaiketi täytyy pitää taitavan, tunnollisen, tehtävänsä
harrastavan ja rehellisen virkamiehistön aikaansaamista.
Jos monarkkisissa valtioissa ei aina voida välttää taipumusta

virkavaltaiseen hallintoon, osottaa toiselta puolen kokemus, että jyrkästi kansanvaltaisissa valtioissa tavallisesti ilmenee päinvastainen heikkous. Niukka palkka, mutta vieläkin enemmän se riippuvainen asema ja epävarmuus, johon virkamiehet joutuvat erottamattomuustakeiden puutteessa, vaikeuttavat kelvollisten työvoimain saantia, joilla meidän päivinämme yksityisillä työaloilla osataan antaa parempi arvo. Tämän asianlaidan vastapainoksi tulisi sentähden valtionvirkein tarjota suurempia etuja viran pitämisen turvallisuuteen nähden.

Turvattu asema on niinkään omansa virkamiehissä synnyttämään sitä itsenäisyyttä ja vakaumukselle uskollisena pysymistä, joita meidän yhteiskunnassamme aina on pidetty suuressa arvossa ja jotka sinänsä antavat heidän toiminnalleen korkeamman kansalaistoiminnan merkityksen. Vaivanäkö ja rakkaus, jota sellaiset virkamiehet panevat työhönsä, korvaavat monin verroin sen uutteruuden, jota toiselta puolen palkinnon toivon sekä suosionetsinnän ja toiselta puolen pelon virassa ylempiä kohtaan voisi ajatella saavan aikaan. Riippuvaisessa ja epävarmassa asemassa oleva virkamiehistö havaitaan hyvinkin pian kokoonpannuksi henkilöistä, jotka esimiehiään kohtaan osottavat nöyryyttä ja mielistelyä, mutta suhteessaan alaisiinsa tai muihin heistä riippuvaisessa asemassa oleviin korvaavat vahingon täysin virkavaltaisessa hengessä. Huomattava on niinkään, että riippuvainen asema vaikuttaa virkamiesten loukkaamattomuuteenkin.

Tähän tulee lisäksi että, niinkuin kokemus on osottanut, juuri tasavaltaisissa valtioissa virkamiesten erotettavaisuudesta voi olla seurauksena yhteiskunnan ja valtion eduille sangan turmiollinen, laajassa mitassa esiintyvä virkamiesten vaihtuminen politiikan vaihtelujen yhteydessä, esimerkiksi presidentin vaihtuessa, samoin kuin ylipäätään epäkoh-tia virkamiesten asemaan, nimitykseen ja lukuisuuteen nähden voidaan huomiota ansaitsevassa määrässä todeta juuri tuollaisissa valtioissa.

Valtionvirkamiesten oloissa meillä todella tarpeellisten uudistusten ei sentähden tule käydä Valiokunnan ehdotta-

maan suuntaan, vaan on erottamattomuusperiaate vastedeskin säilytettävä oleellisesti samassa laajuudessa kuin tähänkin asti ja tähän katsomatta niiden virkamiesten, joilla nykyään on tämä oikeus, saatava sitä edelleenkin nauttia.

Ehdotamme sentähden 90 §:n hyväksyttäväksi seuraavana:

Kaikille tuomareille ja oikeudenkäyntilaitosten virkamiehille olkoon turvattu se oikeus, ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkaansa menettäneiksi; älköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaanjärjestelystä. Sama olkoon laki muihin virkamiehiin nähden, jotka asetetaan virkaansa valtakirjalla, lukuunottamatta kuitenkaan niitä, jotka presidentti virkaehdotuksesta nimittää, sekä niitä, jotka ottavat osaa lääninhallintoon, kuin myös valtion kantomiehiä. Heidät voidaan erottaa virastaan, milloin presidentti tahi se viranomaisen, jolla on nimitysoikeus, havaitsee yleisen edun sitä vaativan. Siten erotetulla on oikeus saada säädetty eläke ikä- ja palvelusvuosiensa mukaan; olkoon kuitenkin velvollinen rupeamaan toiseen samanlaiseen virkaan, kun sitä hänelle tarjotaan.

Pykälän loppuosa esityksen 3 ja 4 momentin mukaan.

93 (91) §.

Sen mukaisesti mitä tämän vastalauseen johdannossa sekä 35 §:n kohdalla olemme esittäneet, olisi hallituksen valtiollisen vastuunalaisuuden sekä hallituksen ja kansaneduskunnan välisen suhteen luonnolliselle kehitykselle suotavaa, että V. J:n 32 §:n 1 momentin määräys että valtioneuvoston jäsenet „valitaan Suomen eduskunnan luottamusta nauttivista henkilöistä” kumottaisiin. Esitämme sentähden,

että tämä V. J:n säännös kumottaisiin samoin kuin se meidän ehdotuksemme mukaan poistuisi tämän hallitusmuodon 35 §:stä. Hallituksen jäsenten vastuunalaisuutta järjestäisi ainoastaan hallitusmuodon 42 §.

Esillä olevan loppusäännöksen toinen mom. olisi sentähden hyväksyttävä seuraavana:

Täten kumotaan hallitusmuoto 21 päivästä elokuuta 1772 sekä yhdistys- ja vakuuskirja 21 päivästä helmikuuta ja 3 päivästä huhtikuuta 1789, 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 1 mom. semmoisena kuin tämä lainpaikka on 31 päivänä joulukuuta 1917 annetun lain mukaan, niin myös kaikki muiden lakien ja asetusten säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän hallitusmuodon kanssa.

Valiokunnan ehdottaman hallitusmuodon hyväksymistä kiireellisenä emme missään tapauksessa voi puoltaa. Syyt tähän käyvät selville edellä lausutusta. Minkä päätöksen Eduskunta esityksen ja mietinnön johdosta tekee ja vaatiiko se jo näillä valtiopäivillä muuttamaan perustuslakia sekä onko se muuten sen laatuinen, että sitä käy puolustaminen, siitä on vielä ennen aikaista mitään lausua.

Esitämme sentähden, että Eduskunta hylkäisi valiokunnan mietinnön sivulla 9 olevan ponnen.

Helsingissä, toukokuun 21 päivänä 1919.

Ernst von Born.

Ernst Estlander.

II.

Kun mielipiteemme useissa kohdissa ovat poikenneet valiokunnan enemmistön hyväksymistä ehdotuksista, saamme seuraavassa esiintuoda eroavan kantamme.

I. Yleisiä säännöksiä.

Vaikka käytännössä saattaa olla vähemmän tärkeää, 2 §. missä muodossa hallitusmuodan yleiset johtavat periaatteet tulevat lausutuiksi, on meistä kuitenkin näyttänyt suotavalta, että jo näissä alkusäännöksissä eduskunnan asema kansalle kuuluvan valtiovallan varsinaisena haltijana samoin kuin kansalaisten vaalioikeus kyllin selvästi tulevat näkyville. Koska tästä eduskunnan asemasta johtuu, että lainsäädäntövalta kuuluu yksin eduskunnalle, on sekin lausuttava julki. Yhdenmukaisesti omaksumamme parlamenttariisen periaatteen kanssa, ettei hallitusvalta saa olla personallinen, vaan että hallituksen tulee olla vastuunalainen eduskunnalle, olisi tässä säädettävä, että ylintä toimenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtioneuvoston kanssa. Kun emme voi tunnustaa tuomioistuimille sellaista riippumattomuutta, joka käytännössä helposti voisi tulla ristiriitaan terveen valtiolämän kanssa, olemme tuomioistuinta koskevasta säännöksestä poistaneet riippumattomuutta koskevan kohdan. Ehdotamme siis pykälään hyväksyttäväksi seuraavassa muodossa:

2 §.

Valtiovalta Suomen *tasavallassa* kuuluu *Suomen* kansalle, jota edustaa (*poist.*) eduskunta;

eduskunta on yksikamarinen ja valitaan siihen edustajat välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla, joissa kaikilla vaalioikeutetuille on yhtäläinen äänioikeus.

Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta (poist.).

Ylintä toimeenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtion yleistä hallitusta varten olevan valtioneuvoston kanssa, johon kuuluu pääministeri ja tarpeellinen määrä ministereitä.

Tuomiovaltaa käyttävät (poist.) tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

II. Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva.

- 6 §. Valiokunnan mietinnössä oleva säännös yksityisen omaisuuden yleiseen tarpeeseen tapahtuvasta pakkolunastuksesta „täyttä korvausta vastaan” tulisi mielestämme suuresti vaikeuttamaan välttämättömien yhteiskunnallisten uudistusten toteuttamista, minkä vuoksi ehdotamme pykälälle seuraavan sanamuodon:

6 §.

1 mom. valiokunnan mietinnön mukaan.

Omaisuu- den *pakkoluovutuksesta* yleiseen tarpeeseen (poist.) korvausta vastaan säädetään lailla.

- 13 a §. Yhdenmukaisesti sivistyskansojen kesken yleensä noudatetun käytännön ja useiden valtioiden valtiosäännöissä siitä olevan nimenomaisen säännöksen kanssa ehdotamme mietinnössä olevan lakiehdotuksen 13 §:n jälkeen otettavaksi seuraavan uuden pykälän:

13 a §.

Valtiollisten rikoksentekijäin luovuttaminen on kielletty.

III. Lainsäädäntö.

Valtiopäiväin työn pääsäännökset ovat siksi tärkeät koko 17 a §. valtioelämälle, että ne mielestämme olisivat otettavat hallitusmuotoonkin. Eduskunnan asemasta kansalle kuuluvan valtiovallan varsinaisena haltijana mielestämme välttämättömästi seuraa, että eduskunnalle on kuuluva oikeus vapaasti järjestää työnsä vaalien kautta määrätyn toimikauden rajoissa ja että valta päättää uusien vaalien toimittamisesta ja eduskunnan hajoamisesta ennen vaalikauden loppua on kuuluva eduskunnalle itselleen eikä hallitukselle; niin tärkeä päätös, kuin eduskunnan hajoamista koskeva, olisi kuitenkin tehtävä $\frac{2}{3}$ enemmistöllä annetuista äänistä. Ehdotamme näin otettavaksi hallitusmuotoon seuraavan säännöksen:

17 a §.

Eduskunta kokoontuu varsinaisille valtiopäiville vuosittain ilman erityistä kutsumusta ja lopettaa istuntonsa satakaksikymmentä päivää koossa oltunsa joko yhteen menoon taikka väliajoin eduskunnan päätöksen mukaan. Eduskunta voi kuitenkin määrätä, että valtiopäivät ovat aikaisemmin tai myöhemmin lopetettavat, sekä samoin $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä päättää, että uudet vaalit ovat toimitettavat ja eduskunnan hajottava. Presidentillä on oikeus antaa määräyksiä valtiopäivistä, niinkuin 26 §:ssä säädetään.

Eduskunnasta säädetään lähemmin valtiopäiväjärjestyksessä.

Sen „vallanjaon” mukaan, jota me pidämme nykyaikaiselle kansanvaltiolle terveellisimpänä ja hyödyllisimpänä, on varsinainen lainsäädäntövalta ehjänä ja jakamattomana kuuluva eduskunnalle, toimeenpanovalta taas mahdollisimman täydellisenä hallitukselle. Tämän mukaisesti ei hallitukselle ole lakien vahvistamiseen nähden myönnettävä hylkäämis-

tai lykkäämisoikeutta. Hallituksella tulee olla ja sillä todella onkin muita sopivampia keinoja, joilla se voi vaikuttaa lakien säätämiseen. Harkinta siitä, onko jokin laki maalle hyödyllinen tai vahingollinen, ei kuulu hallitukselle, vaan eduskunnalle. Huomautettakoon tässä, että veto-oikeus niissäkin maissa, missä se vielä lievässä muodossa esiintyy, on yleensä jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi. Näin ollen esitämme esillä olevalle lainpaikalle seuraavan lyhyen muodon:

18 §.

Laki, jonka eduskunta on hyväksynyt, esitellään viipymättä valtioneuvostossa presidentille, joka antaa määräyksen sen julkaisemisesta sanamuodoltaan sellaisena kuin sen eduskunta on hyväksynyt.

IV. Hallitus ja hallinto.

Se muoto, jonka presidentin ja valtioneuvoston toimivaltaa koskevat säännökset valiokunnan ehdotuksessa ovat saaneet, ei vastaa Suomen työtätekevään luokkain eikä muiden kansanvaltaisten kansankerrosten toiveita. Valiokunnan mietinnössä ei hallitusvaltaa ole kokonaisenaan perustettu parlamenttarisuuden kestäväälle pohjalle. Sen sijaan on säädetty tarpeellista vastuunalaisuutta puuttuva personallinen ylin hallitusvalta. Samalla kuin seuraavassa esitämme tämän epäkohdan korjaamista, ehdotamme eräissä muissakin kohdin parannuksia tähän lukuun kuuluvien valiokunnan mietinnön kohtiin.

22 §. Valiokunnan ehdottama 6-vuotinen presidenttikausi näyttää liian pitkältä varsinkin ensi alussa, kun itsenäinen valtiomme vasta on muodostumistilassa, jolloin valtionpäämiehen vaihto ennen kuutta vuotta saattaa olla toivottava. Kun eduskunnallisessa ja muussa julkisessa toiminnassa 3-vuotiskausi jo on tullut perintötavaksi, ehdotamme puheenaolevan pykälän ensimmäiselle momentille seuraavan muodon:

22 §.

Tasavallan presidentin valitsee eduskunta syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina *kolmeksi* vuodeksi.

Hallituksen oikeus hajoittaa eduskunta on meidän maasamme osoittautunut kansanvallalle ja eduskunnallisuudelle sangen vaaralliseksi. Se jyrkkä valtiollinen ja yhteiskunnallinen kuilu ja vastakkaisuus, joka yhä vieläkin Suomessa erottaa virkavallan ja kansan, ei anna takeita siitä, etteikö hajoitusoikeutta edelleenkin täällä väärinkäytettäisi. Todella vastuunalaisen hallituksen käsissä hajoitusoikeus ei ehkä olisi haitallinen, mutta kun valtionpäämies valiokunnan ehdotuksen mukaan ei ole vastuunalainen toimiensa tarkoituksenmukaisuudesta, ei hänelle myöskään ole missään tapauksessa uskottava hajoitusoikeutta. Sitäpaitsi on muodotontakin, että sama henkilö, jonka eduskunta valitsee virkaansa, saisi oikeuden hajoittaa eduskuntaa. Ehdottamassamme muodossa pykälä siis kuuluisi:

26 §.

Presidentin asiana on kutsua eduskunta tarpeen tullen ylimääräisille valtiopäiville, antaa määräys edustajanvaalien toimittamisesta sekä avata ja päättää valtiopäivät (*poist.*).

Hallituksen esityksessä oleva määräys eduskunnan osallisuudesta ulkoasiain ratkaisemisessa on valiokunnassa tullut jonkin verran selvennetyksi, mutta jättää niinkin muutettuna eduskunnan vaikutuksen pienemmäksi kuin sen nykyaikaisessa kansanvaltiossa mielestämme pitäisi olla. Maamme suhteet muihin maihin ovat nyt tulleet niin tärkeiksi ja kansan koko elämään niin syvästi koskeviksi, että ne vaativat n. s. „salaisen diplomatian” lopettamista ja ulkoasiain pysyvää seuraamista ja valvontaa eduskunnan puolelta. Sen voi järjestää samoin kuin Ruotsin valtiosäännössä siten, että eduskunta pysyvän ulkoasiainvaliokuntansa

kautta valvoo hallituksen toimia ulkoasioissa. Sen mukaisesti ehdotamme, että pykälä tulisi kuulumaan seuraavasti:

32 §.

1 mom. valiokunnan ehdotuksen mukaan.

Ulkovaltoja koskevat asiat ovat asianomaisen ministerin valmistettavat ja ennen päätöksen tekemistä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon antamista varten tiedoksi saatettavat.

3 mom. valiokunnan ehdotuksen mukaan.

33 §. Valiokunnan mietinnössä on jäänyt epäselväksi se presidentin asemalle ja koko valtioelämälle perin tärkeä kysymys, onko ja missä määrin valtioneuvosto vastuunalainen presidentin päätöksistä. Näin on personallisen hallituksen vaara, jota vastaan Suomen kansa on niin kauan taistellut, uudelleen ilmestynyt näköpiiriin hetkellä, jolloin maalamme on tilaisuus siitä vapautua. Ainoa keino tämän parlamenttarisuutta uhkaavan epäkohdan poistamiseksi on säännös, että presidentin päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen, joka siten muuttuu valtioneuvostonkin päätökseksi, sekä nimenomainen määräys siitä, että presidentin määräyksen varmentava ministeri osaltaan vastaa päätöksen sisällyksestäkin. Näitä näkökohtia silmälläpitäen ehdotamme pykälälle seuraavan muodon:

33 §.

Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. *Päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen; tämä ei kuitenkaan koske päätöksen tekoa 31 ja 46 §:ssä mainituissa tapauksissa.*

2 mom. niinkuin valiokunnan mietinnössä.

3 mom. niinkuin valiokunnan mietinnössä.

4 mom. *poist.*

Se *ministeri*, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa *päätöksestä, samoin kuin esittelijä yleensä* siitä, että toimituskirja (*poist.*) on oikea.

VI. Valtiotalous.

Hallituksen esitys, jonka valiokunta on pääasiallisesti sellaisenaan hyväksynyt, on samanlainen kuin 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä uusien vaalien määräämisen jälkeen hyväksytty ja siten laittomalla tavalla syntynyt „Laki valtiotalouden perusteista”, jota ei kuitenkaan tietääksemme vielä ole vahvistettu. Tämän lain yhteydessä hyväksyi mainittu eduskunta myöskin valtiopäiväjärjestykseen m. m. sellaiset muutokset, että korkeintaan yhdeksi vuodeksi myönnetty vero samoin kuin valtiolainan otto voidaan eduskunnassa päättää yksinkertaisella ääntenenemmistöllä. Valiokunnan ehdottamassa muodossa ei hallitusmuodossa näitä kysymyksiä ratkaista puoleen eikä toiseen, vaan jää asia valtiopäiväjärjestyksen varaan. Tämän vuoksi voikin kysymyksen tässä yhteydessä sivuuttaa.

Valiokunnan mietinnön 68 §:ään nähden merkitsemme periaatteellisena kantanamme, että milloin tulo- ja menoarvio syystä tai toisesta ei ole valmistunut ennen sen vuoden alkua, jona sen pitäisi olla voimassa, on hallituksen hankittava eduskunnan suostumus valtiotalouden väliaikaiseen jatkamiseen. Valiokunnan enemmistön kannattamassa muodossa tämä pykälä itse asiassa jättää tulo- ja menoarvion jatkamisen suurelta pääosaltaan hallituksen miellivallan varaan. Valiokunnan enemmistön kannattama kahden kuukauden odotusaika ei asiaa paranna, koska kaksi kuukautta voi käydä riittämättömäksi tulo- ja menoarvion seikkaperäiseen käsittelemiseen. Eduskunnalle luonnollisesti kuuluva valtiotalouden ylin valvonta- ja määräysvalta on mielestämme hallitusmuodossa lausuttava niin ehdotto-

68 §.

massa ja selvässä muodossa, ettei hallitus eduskunnan ha-joittamisella tai muulla tavoin hetkeksikään pääse siitä ir-tautumaan, vaan että tämä valvonta tulee katkeamatta jat-kumaan. Ehdotamme pykälää hyväksyttäväksi seuraavassa muodossa :

68 §.

Jos niin kävisi, että tulo- ja menoarvio ei valmistuisi ennen sen vuoden alkua, jonka sen pitäisi olla voimassa, hankittakoon eduskunnan valtuutus (*poist.*) tulojen kannon ja (*poist.*) menojen suorittamisen väliaikaiseen jatkamiseen. 2 mom. niinkuin valiokunnan mietinnössä.

X. Julkiset virat.

84, 86, 87, Koska ei mielestämme virkamiesolojen järjestelyä koske-
88, 89 §. via säännöksiä olisi sidottava niihin kankeisiin muotoihin, joita on noudatettava perustuslakiasioissa, ehdotamme, että tätä koskevat seikkaperäiset säännökset valiokunnan ehdo-tuksesta poistettaisiin ja että siis ehdotuksen 84, 86, 87, 88 ja 89 §:ien sijaan hyväksyttäisiin seuraava yleinen säännös:

84 §.

Virkamiesten virkaan nimittämisen järjes-tyksestä säädetään lailla.

90 §. Valiokunnan enemmistön esittämässä muodossa tämä py-kälä tunnustaa tuomarien erottamattomuuden. Kun puoles-tamme emme voi katsoa tuomarinvirkojakaan virkamiesten omaisuudeksi, emme ole voineet yhtyä mainittuun ehdotuk-seen, vaan olemme katsoneet, ettei kysymystä tuomarien-kaan oikeudesta pysyä virassa olisi uudessa hallitusmuo-dossa ratkaistava, vaan että se olisi jätettävä tavallisen lainsäädännön varaan. Tähän nähden ehdotamme puheena-olevalle pykälälle seuraavan muodon:

90 §.

1 mom. (*poist.*).*(Poist.)* Virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa.3 mom. (*poist.*).

4 mom. niinkuin valiokunnan ehdotuksessa.

Helsingissä toukokuun 21 p:nä 1919.

Hannes Ryömä.**O. V. Elfving.****Kaarle Hakala.****Aino Lehtokoski.****Väinö Voionmaa.****Julius Ailio.**

Edelläolevaan vastalauseeseen, sikäli kuin se koskee säännöksiä omaisuuden pakkolunastuksesta, valtiollisten rikoksentekijäin luovuttamisesta ja presidentin veto-oikeudesta, yhtyy

Anton Kotonen.

Edellä olevaan vastalauseeseen yhdyn kaikissa kohdissa. Sen lisäksi, kun katson oikeammaksi, että perustuslaissa on mahdollisimman vähän mainittuna maanpuolustuslaitoksesta ja että se olisi kokonaan järjestettävä tavallisen lain-säädännön kautta, ehdotan 74 §:lle seuraavaa muotoa:

74 §.

Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä säädetään lailla.

Edv. Helle.

III.

Hallituksen esityksen 11 §:n (valiokunnan 14 §:n) asiallista sisällystä vastaan saatetaan muistuttaa, niinkuin onkin ruotsinkieliseltä taholta monesti muistutettu, että kun sanotaan kunkin Suomen kansalaisen saavan viranomaisen luona käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, *niinkuin siitä laissa säädetään*, jääpi epävarmaksi, mitä ja minkälaisia poikkeuksia perustuslaissa lausutusta periaatteesta säädettävä laki voisi sisältää. Edelleen on pykälän kolmannen momentin sanontatapa „mikäli se ei tuota suuria vaikeuksia” todellakin epäonnistunut otettavaksi perustuslakiin ja sitä vastaan esitetty arvostelu paikallaan. Tämän sijaan olisi perustuslaissa lausuttava, että suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet ovat lailla järjestettävät *samanlaisten* perusteiden mukaan, mikä säännös toteuttaisi tasa-arvon antamatta epäilykselle sijaa.

Uutena lausumatapana esiintyy esityksessä „suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet”. Sitä vastaan voidaan muistuttaa, että se joko ei asiallisesti sano mitään, jota pykälä jo ei itsestään sisältäisi, taikka sanoo jotakin, mikä ei ole täysin selvää. Jos puheen kahdesta kansalliskielestä saattaisi katsoa antavan perustuslain tukea sille harhateorialle, että Suomessa on kaksi eri kansaa, niin olisi esityksen sanamuotoa tässä kohdin ehdottomasti vastustettava. Huomattava kuitenkin on, että kun vastaavanlaatuinen määräys on Sveitsin valtiosäännössä, sen siellä katsotaan päinvastoin viittaavan kansakunnan kokonaisuuteen erikielisydestä huolimatta. Asettuen siis sille kannalle, että nyt perustuslakiin ehdotettu säännös sisältää sen periaatteen, että Suomen erikieliset kansanainekset kuuluvat samaan kansa-

kuntaan, jolla on kaksi kansalliskieltä, olemme katsoneet voivamme hyväksyä hallitusmuotoon otettavaksi tämän säännöksen, johon ruotsinkieliseltä taholta on pantu paljon painoa.

Me ehdotamme siss,

että hallituksen ehdottaman pykälän ensimmäinen ja neljäs momentti, pysytettäisiin, mutta toisen ja kolmannen sijaan otettaisiin seuraava säännös:

Suomen kansalaisen oikeudesta käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltään suomea tai ruotsia sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa säädetään lailla, varteenottamalla että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

E. N. Setälä.

Anton Kotonen.

R. Erich.

O. V. Elfving.

Hannes Ryömä.

Aino Lehtokoski.

IV.

Olemme edelleen sitä mieltä, että sellainen hallitusmuoto, jonka mukaan Suomen valtakunnan päämiehenä ei olisi vain määrääjäksi valittu hallitusmies, vaan elinaikainen perinnöllinen hallitsija, joka käyttäisi valtaansa kansanvaltaisen valtiosäännön nojalla ja mukaan — hallitusmuoto, joka täällä voitaisiin luoda täysin Suomen kansan luonteen mukaisesti ja ulkomaisista esikuvista riippumatta —, paraiten vastaisi Suomen kansan todellisia etuja, se kun antaisi parhaat takeet ylimmän hallitusvallan yhtenäisyydestä ja johdonmukaisuudesta, puolueettomuudellaan paraiten turvaisi kansalaisvapauden sekä koko rakenteellaan paraiten ylläpitäisi valtion ja kansakunnan kokonaisuuden aatetta. Koska tämä mielipide ei ole saanut riittävää kannatusta valiokunnassa eikä ilmeisesti ole sitä saava myöskään eduskunnan nykyisen enemmistön puolelta, olemme katsoneet olevamme velvoitetut kohdistamaan pyrkimyksemme mahdollisimman kelvollisen republikaanisen valtiosäännön aikaansaamiseen. Asettuen siis itse peruskysymyksessä täysin lojaalisesti tälle kannalle ja tältä kannalta lähtien olemme kuitenkin useissa kohdin valiokunnan kanssa eroavaa mieltä siitä, miten republikaaninen hallitusmuoto olisi meillä toteutettava.

Esillä olevan perustuslakiehdotuksen rakenne ei ole kaikin puolin ehyt ja johdonmukainen. Aineiston jako ei järjestelmällisessä suhteessa tyydytä kaikkia vaatimuksia. Kun tällä kysymyksellä ei kuitenkaan ole mitään ensisijaista merkitystä, kun lakiehdotuksen rakenteen muuttamista tarkoittavat ehdotukset melkoisesti viivyttäisivät asian käsittelyä ja kun valiokunta tässä kohdin kuitenkin on eräitä oikaisuja tehnyt, emme tahdo tämänlaatuisia

muutoksia ehdottaa. Sitä vastoin pyydämme saada ilmoittaa vastalauseemme seuraaviin pykäliin nähden.

1 §.

Se nimitys, jota suomen kielessä on totuttu käyttämään latinankielisen *res publica* sanan ja sen muunkielisten jälkeläisten vastineena on *tasavalta*. Tämä nimitys on erinäisissä suhteissa onnistumaton ja harhaan johtava. Mikään „tasaisuus” ei sellaisenaan ole tälle valtiomuodolle olennainen; myöskin ylimysvalta ja harvainvalta ovat sen puitteissa mahdolliset. Tieteisopillisesti ei sitä voidakaan määrittellä toisin kuin niin, että se on monarkian vastakohta. Kun vierasta alkuperää olevaa „republiikki” sanaa ei sovi ottaa käytäntöön, suosittelemme nimitystä *kansanvaltio*, joka lyhyesti ja sattuvasti ilmaisee erään nykyaikaiselle valtiolle olennaisen ominaisuuden, nimittäin sen, että kaikki julkinen valta on lähtöisin kansasta. Ja kun asian ytimeen mennään, soveltuu „kansanvaltio” erinomaisesti *res publica*'n vastineeksi nykyaikaisessa mielessä. *Res publica* ei ole muuta kuin „julkinen” eli „yleinen asia”, s. o. nykyaikaiseen käsityskantaan sovelletuttuna „yhteinen asia”, „kansan asia”, toisin sanoen: valtio on kansanvaltio.

Jos ehdottamamme muutos tehdään ensimmäiseen pykälään, tulee tietysti vastaava muutos tehtäväksi useihin muihin pykäliin, kuitenkin niin, että asian laadusta ja yhteydestä riippuen toisinaan on sopivampi käyttää sanoja „valtio” tai „valtakunta”.

Ehdotamme siis

että ensimmäinen pykälä tulisi kuulumaan:

Suomi on täysivaltainen *kansanvaltio*, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa.

2 §.

Katsoen siihen, että valtio, juridisena henkilönä, itse on valtiovallan kannattaja, samalla kuin kansa kieltämättä on

tämän vallan perustus ja voimanlähde, on asianmukaisempaa sanoa, että valtiovalta on kansasta lähtöisin eli perustuu kansaan kuin että se kuuluu kansalle.

Edelleen ehdotamme että vieraskielinen sana „presidentti”, jonka ääntäminen tuottaa monelle Suomen kansalaiselle vaikeuksia, vaihdettaisiin nimitykseen *valtakunnan esimies*. Vastaava muutos olisi tietysti tehtävä muihinkin pykäliin, joissa nyt puhutaan „presidentistä”.

Jos tässä perussäännöksessä asetetaan erotusperusteeksi valtion tehtävät eli funktionsit ja siis puhutaan esim. eduskunnasta vain lainsäädännön yhteydessä, niin viittaa tämä selväpiirteiseen n. s. valtiovaltain (oikeastaan valtion tehtävien) jakoon (séparation des pouvoirs) ja antaa siis väärän kuvan tässä lakiehdotuksessa suunnitellun valtiollisen järjestyksen rakenteesta, joka todellisuudessa on jyrkän parlamentarismin mukainen. Asianmukaisinta siis on, että jakoperustaksi ensi sijassa asetetaan valtion pääorgaanit.

Ehdotamme siis

että 2 § saisi seuraavan sanomuodon:

Kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta ja joka valitsee valtakunnan esimiehen.

Eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä valtakunnan esimiehen kanssa ja on muutenkin valtiovallan harjoittamisesta osallisena sillä tavoin kuin perustuslaissa määrätään. Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

Valtakunnan esimiehelle on uskottu ylin hallitusvalta. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta ja eri hallintohaaran johtoa varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä.

4 mom. valiokunnan mietinnön mukaan.

6 § (5 §).

Vaikka myönnämme, että „saavutettu oikeus” on jonkun verran epämääräinen ja riidanalainen käsite, katsomme

kuitenkin, että sen olennainen sisällys on oikeuselämässämme siksi vakaantunut ja yhteiskunnallisesti siksi suuriarvoinen, ettei saavutetuille oikeuksille vanhastaan myönnettyä perustuslain turvaa olisi poistettava. Ehdotamme senvuoksi

että 6 § 1 momenttiin lisättäisiin hallituksen esityksen 5 § 1 momentissa oleva toinen lause.

15 §.

Kun tässä pykälässä kielletään antamasta ja käyttämästä aatelisarvoja, arvonimiä ja ritarimerkkejä, mennään meidän mielestämme aiheettomasti aivan liian pitkälle. Jos kiellettäisiin aatelisarvojen käyttäminen, luotaisiin ristiriita erinäisten vielä voimassa olevien oikeussäännösten, m. m. ritarihuonejärjestyksen kanssa; kaikkien arvonimien kieltäminen tuottaisi jo ylimalkaisputensa vuoksi paljon hämmennystä. Ritarimerkkeihin kohdistettuna tuo kielto taas tavallaan loukkaisi kansainvälistä kohteliaisuutta. Kun tässä ei ole puhetta mistään kansanvapaudelle vaarallisesta säännöstöstä, mutta kun se erällä tahoilla tarpeettomasti herättäisi mielipahaa ja vastustusta, on mielestämme tämä aiheettomasti tehty lisäys jätettävä hallitusmuotoon ottamatta. Mainitunlaiset kiellot eivät myöskään ole valtiosäännölle kaunistukseksi eivätkä lisää sen arvokkuutta. Jotta ne, jotka tällaisia säännöksiä suosivat, saisivat jotakin korvausta, saattaa kuitenkin olla paikallaan säätää aatelomiskielto, jos kohta ei ole otaksuttavissa, että uusia aatelisarvoja muutenkaan annettaisiin. Ehdotamme,

*että pykälän sanamuoto olisi oleva seuraava:
Älköön valtakunnassa vastedes annettako aatelisarvoja.*

18 § (15 §).

Kun ehdotus edellyttää jyrkkää parlamentaarista hallitusjärjestelmää, on tuskin luultava, että valtakunnan esimies, vaikka hän olisikin halukas tehokkaasti käyttämään veto-oikeuttansa, monestikaan on saapa asianomaisen ministerin varmemmuksen vahvistuskieltoonsa. Kysymys veto-

oikeuden laajuudesta ei siis käytännöllisesti ole kovinkaan merkityksellinen. Puollamme kuitenkin sen säilyttämistä, koskapa sen käyttäminen poikkeustapauksissa (erityisesti myöskin eduskunnan hajoituksen yhteydessä), voipi tulla kysymykseen ja vaikuttaa hyödyllisesti, ja koska ehdotus, ilahduttavasti kyllä, antaa valtionpäämiehelle *vahvistukseksi* nimitetyn osallisuuden lainsäädäntöön (vaikkei tällöin voikaan olla puhetta sanktionsista ankarassa valtio-oikeudellisessa merkityksessä). Olisi epäjohtonmukaista, jos eduskunta sen jälkeen kuin valtionpäämies on vetoaan käyttänyt, voisi päättää *perustuslainmuutoksen* yksinkertaisella äänen enemmistöllä; siksi on tällöin, kuten perustuslainsäädännössä muutenkin, vaadittava kahden kolmasosan enemmistö. Ehdotamme siis

että 18 § tulisi näin kuuluvaksi:

1 mom. valiokunnan mietinnön mukaan.

Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti [valtakunnan esimies] lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä *taikka, kun on kysymys perustuslaista, kahdella kolmasosalla* annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

3 mom. hallituksen esityksen mukaan.

22 § (20 §).

Yhtä odottamatta kuin aiheettomasti on hallituksen esityksessä asetettu sille kannalle, että eduskunta valitsee valtakunnan esimiehen, vaikka aikaisemmin aina on pidetty miltei luonnollisena, että hän on kansan valittava, jos kohta välillisillä vaaleilla, ja vaikka viimeainittu järjestys ehdottomasti paremmin vastaa orgaanisen valtiolämän vaatimuksia. Ranskan olot eivät tässä suhteessa suinkaan kelpaa esikuvaksi; se seikka, että parlamentti kansalliskokoukseksi yhtyneenä, valitsee presidentin, on tehnyt hänen asemansa

heikommaksi kuin sen valtiosäännön mukaan pitäisi olla, jota tosiseikkaa parhaat asiantuntijat yleisesti valittavat. Onhan valtakunnan esimies muutenkin oleva tarkoin sidottu eduskunnasta riippuvaisten ministerien myötävaikutukseen; jos hän itsekin sen lisäksi olisi eduskunnan valittava, tulisi hän helposti yleisessä tietoisuudessa esiintymään eräänlaisena eduskunnan käskyläisenä, huolimatta siitä, että hänenkin, oikeiden periaatteiden mukaisesti, tulee voida esiintyä kansan nimessä ja sen luottamusmiehenä. Ranskassa on sitä paitsi syytä moitittu sitä, että presidentiksi ei yleensä valita kyllin etevää ja riittävän suurta kannatusta nauttivaa henkilöä sekä että presidentti helposti joutuu varjoon pääministerin rinnalla, mitkä seikat ovat yhteydessä mainitun vaalijärjestelmän kanssa. Kaiken tämän rinnalla se näkökohta, että päästään vähemmillä vaaleilla, jos valtakunnan esimies on eduskunnan valittava, ei paljoakaan paina vaa'assa. Ehdotamme siis,

että 22 § saisi seuraavan sanamuodon:

Tasavallan presidentin [valtakunnan esimiehen] valitsee Suomen kansa syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kuudeksi vuodeksi.

Presidentin [Valtakunnan esimiehen] vaalin toimittavat valitsijamiehet, joiden lukumäärä on 300. Vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalista sekä, soveltuville kohdin, vaalin tavasta ja järjestyksestä, on voimassa, mitä edustajanvaalista on säädetty. Älköön kuitenkaan eduskunnan jäsentä valittako valitsijamieheksi.

Valitsijamiesten vaali toimitetaan tammikuun 15 ja 16 päivänä, ja seuraavan helmikuun 15 päivänä kokoontuvat valitsijamiehet pääministerin puheenjohdolla valitsemaan presidenttiä [valtakunnan esimiestä]. Jos vaalissa, joka toimitetaan umpilipuin, joku saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hän valittu. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, on vieläkin vaali toimitettava ja se julistettava valituksi, joka siinä on saanut enimmät äänet. Jos

kolmannessa äänestyksessä äänet käyvät tasan, ratkaisee arpa.

2 viimeistä mom. valiokunnan mietinnön mukaan.

23 ja 24 § (21 ja 22 §).

Edellisen pykälän mukaisesti olisi valtakunnan esimiehen annettavan vakuutuksen sanamuoto niin muutettava, että siinä valtakunnan esimies mainittaisiin Suomen kansan valitsemaksi.

Emme ymmärrä olevan mitään syytä, miksi valtakunnan esimies siinä tapauksessa, että hän tulee valituksi toimeensa edeltäjän kuoltua tai muun pysyvän esteen sattuessa edeltäjälle, astuisi virkaansa vasta seuraavan kuun 1 päivänä. Kun esim. hallituksen jäsenistössä tapahtuu muutos, astuvat uudet aina heti toimiinsa. Ehdotamme sen vuoksi,

*että 23 §:n 1 mom. hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena, sekä
että 24 § saisi seuraavan sanamuodon:*

Presidentin [valtakunnan esimiehen] ollessa (*poist.*) esitettynä, *hoitaa* hänen tehtäviään pääministeri; (*poist.*) jos este on pysyväinen, valittakoon niin pian kuin mahdollista uusi presidentti [valtakunnan esimies], *joka astuu toimeensa heti vaalin jälkeen.*

33 § (31 ja 32 §).

Koska valiokunnan muodostelu, jonka mukaan kaksi pykälää on pantu yhteen, jättää epämääräiseksi, millä tavoin valtakunnan esimiehelle ovat esiteltävät ne asiat, jotka kuuluvat valtionpäämiehelle sotavoiman ylimpänä päällikkönä, ehdotamme,

että 33 §:ään, jonka 1 momentin muodostaisi Valiokunnan ehdottama 1 momentti, lisättäisiin hallituksen esityksen mukaan 2:seksi momentiksi:

Ne asiat, jotka presidentille [valtakunnan esimiehelle] ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti [val-

takunnan esimies], asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti [valtakunnan esimies], merkityttää se pöytäkirjaan. E erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehoittakoon presidenttiä [valtakunnan esimiestä] antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia viranomaisia.

Tämän lisäksi ehdotamme,

että Valiokunnan ehdottamat 2, 3, 4 ja 5 mom. muodostaisivat eri pykälän, niinkuin hallituksen esityksessä.

35 § (34 §).

Jos parlamentarismiin tunnettu kaavalauselmä, jonka mukaan hallituksen jäsenten tulee nauttia kansaneduskunnan luottamusta, ja joka tietenkin soveltuu poliittiseksi toimintaohjeeksi, vastoin omaa luonnettaan korotetaan perustuslainvoimaiseksi oikeusperiaatteeksi, on se jo epämääräisen sisällyksensä vuoksi omiansa hämmentämään säännöllistä parlamentaarista hallitusjärjestelmää. Niinpä nousee kysymys siitä, onko tuo „luottamus” todettava jo ennen ministerien nimittämistä, kenen ratkaistava tämä kysymys silloin on ja jääkö valtioneuvostolle enää mitään itsenäisyyttä ministerien valintaan nähden. Niinikään *voidaan* tätä säännöstä sovelluttaa sellaisella tavalla, että kokoomushallituksen muodostamista hyvin suuresti vaikeutetaan, muista mahdollisista haitallisuuksista puhumatta.

Näihin seikkoihin nähden ja vaikka vastaava säännös jo aikaisemmin on tullut otetuksi valtiopäiväjärjestykseen, ehdotamme, että puheenalainen lauselma joka pikemmin ehkäisee kuin edistää parlamentaarisen hallitustavan asianmukaista noudattamista, poistettaisiin hallitusmuotoehdotuksesta ja sen mukaisesti myöskin valtiopäiväjärjestyksestä. — Muuten pidämme vastoin valiokunnan enemmistön kantaa suotavana, että hallituksen esityksen 34 §:n jälkimäinen lause säilytetään. Ehdotamme siis,

että pykälä tulisi näin kuuluvaksi:

Valtioneuvoston jäseniksi (*poist.*) kutsuu presidentti [valtakunnan esimies] rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita.

42 § (41 §).

Valiokunta on ilman riittävää asiallista valmistelua lisännyt tähän pykälään momentin, jonka mukaan valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat varsinaisten valtiopäiväin alusta ovat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät. Säännös on jäänyt aivan epätäydelliseksi, siinä kun ei sanota, kuinka perinpohjaisesti ja mitä tarkoitusta varten valiokunta on *velvollinen* näitä pöytäkirjoja käyttämään. Jo tästä syystä ei ehdotettua lisäystä nyt olisi umpimähkäisesti sisällytettävä hallitusmuotoon. Esikuvana on tietenkin ollut Ruotsin hallitusmuodon 105 ja 106 §:ssä edellytetty valtiosääntövaliokunnan (konstitutionsutskottet) tarkastustehtävä, joka juuri perustuu siihen, että valiokunnalla on oikeus vaatia valtioneuvoston pöytäkirjoja, ratkaistakseen tämän tutkintansa nojalla, onko jokin hallituksen jäsen tehnyt itsensä syypääksi lainvastaiseen menettelyyn ja siis asetettava syytteeseen. Tämä menettely on aivan erikoislaatuinen, eikä sitä muualla tavata. Ruotsissakin vakuutetaan sen käyneen jotenkin merkityksettömäksi, mikä onkin aivan luonnollista. Sillä kuta enemmän hallituksen vastuunalaisuus vakaantuu ja sille luodaan uusia välittömämpiä muotoja, sitä tarpeettomammaksi mainitunlainen menettely käypi eikä sen omaksumiseen ole aihetta ainakaan sellaisessa valtiossa, missä sitä ei vanhastaan ole käytetty.

Ehdotettuun lisäykseen on sitäkin vähemmän syytä kun eduskunnan valiokunnilla jo nyt valtiopäiväjärjestyksen 46 §:n mukaan on erinomaisen laaja oikeus saada nähtäväkseen julkisten viranomaisten asiakirjoja sekä käytettäväkseen suullisia ja kirjallisia tietoja.

Ehdotamme siis,

että Valiokunnan mietinnön 42 §:n 3 mom. jätettäisiin hallitusmuotoon ottamatta.

46 § (45 §).

Tämän pykälän 2 momentissa oleva säännös, jonka mukaan eduskunta voi tuomita valtakunnan esimiehen virkansa menettäneeksi, jos oikeuskansleri taikka valtioneuvosto katsoo hänen tehneen itsensä syyväksi valtiopetokseen, maanpetokseen tai muuhun törkeään rikokseen, ei mielestämme ole asianmukainen eikä vastaa sitä kantaa, jolle olemme asettuneet, nimittäin että valtakunnan esimies on kansan itsensä eikä eduskunnan valittava. On katsottava oikeamaksi että eduskunta päättää syytteen nostettavaksi valtakunnan esimiestä vastaan kuin että eduskunta, joskin rajoitetussa määrin, *tuomioistuimena* arvostelee hänen toimintaansa. Mielestämme on myöskin riittävää, että syyteperusteet rajoitetaan valtiopetokseen ja maanpetokseen, jotka molemmat ovat rikoslaisissa tarkoin määriteltyjä rikoksia. Ehdotamme sen vuoksi,

että 46 §:n 2 mom. hyväksyttäisiin sensisältöisenä kuin se on hallituksen esityksen 45 §:n 2 momentissa.

48 §.

Erityinen oikeusasiamies, jommoista ei hallituksen esityksessä ole ehdotettu, lienee katsottava jotenkin tarpeettomaksi. Tähän kokemukseen on myöskin tultu Ruotsissa, joka tässä kohdin on ollut esikuvana. Sopimattomaksi katsoimme, että hallitusmuodossa, niinkuin tässä pykälässä on tehty, säädetään noudatettavaksi eduskunnan työjärjestyksessä oleva määräys. Ehdotamme siis,

että 48 § jätettäisiin ehdotuksesta pois.

76 § (75 §).

Koska yliopiston järjestysmuodon perusteista lakia säädettäessä varmaankin tulee yliopistolle kansleri säilytettäväksi, on mielestämme syytä mainita kansleri myös hallitusmuodossa. Ehdotamme sen vuoksi,

että pykälän 1 mom. hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa.

78 § (76 §).

Se periaate, että valtion on kaikille kansalaisille kustannettava se yleinen alkusivistys, joka sisältyy yleiseen oppivelvollisuuteen, on kiistämätön, mutta mennään liian pitkälle, jos periaatteellisesti tunnustetaan, että valtion puolesta on kaikille, varakkaille ja huonolahjaisillekin, kustannettava maksuton ylempikin opetus. Koska ylempi opetus meillä sitä paitsi on pakostakin suureksi osaksi jäävä yksityiskoulujen varaan, ei tämä periaate edes olisi toteutettavissa muuten kuin että yksityiskouluille lisättäisiin valtiopuuta niin tuntuva määrä, että sitä tuskin maan varat sietäisivät. Kun ehdotettua 78 §:n 2 momenttia ei voi pitää periaatteellisesti oikeana ja kun se sitä paitsi on muodollisessa ristiriidassa 61 §:n kanssa ja jättää 80 §:ssä mainitut oppilaitokset ulkopuolelle, ehdotamme,

että Valiokunnan ehdottama pykälän 2 mom. poistettaisiin.

82 § (80 §).

Sen keskeisen merkityksen vuoksi, joka evankelis-luterilaisella kirkolla on ollut ja arvattavasti edelleenkin on oleva Suomen kansan uskonnollisessa elämässä, sekä siihen erikoisasemaan nähden, joka sille muiden uskonnollisten yhdyskuntain edellä on tuleva, näyttää meistä hallituksen esityksen 80 §:n 1 momentissa käytetty sanontatapa oleva täysin paikallaan. Ehdotamme,

että 82 § tulisi kuulumaan seuraavasti:

Evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Tämän kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaisissa.

2 ja 3 mom. esityksen ja mietinnön mukaan.

85 § (83 §).

Erittäin valitettavana pidämme sitä valiokunnan päätöstä, jonka se on tehnyt ylennysperusteista valtion virkoi-

hin. Poistaessaan „ansion” ja „kokemuksen” on valiokunta lisännyt ylennysperusteeksi „työkyvyn”, jolla pääpaino pannaan asianomaisen viranhakijan työnsaavutuksen paljouteen sen laatua kysymättä. Kun myönnämme, että määräystä „kokemuksesta” on tulkittu siten, että on liiallista painoa pantu virkavuosien määrään, voimme mekin suostua sen poistamiseen, katsoen sen sisältyvän *ansioon*, jonka ehdottomasti katsomme olevan ylennysperusteena säilytettävän, sekä „taitoon”. Valiokunnan ehdottama „työkyky” olisi vaihdettava sanaan *kyky*, jolla viitattaisiin siihen, että luontaisiin lahjoihin ja etevyyteen olisi virkoja täytettäessä huomiota kiinnitettävä. Ehdotamme siis,

että 86 § saisi seuraavan sanamuodon:

Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, *kyky*, ansio (*poist.*) ja koeteltu kansalaiskunto.

86 § (84 §).

Kaikkialla pyrkii parlamentarismi yhä enemmän ministerihallitukseen. Ulkoministerin ensi sijassa on vastattava siitä, että sopivia miehiä valitaan Suomen lähettäjäiksi ja konsuleiksi ulkomaille, ja siksi tulee näiden toimimiesten nimittämisen ensi sijassa tapahtua hänen esitystensä mukaisesti; kun nimittäminen joka tapauksessa tulisi tapahtumaan valtioneuvostossa, on valtioneuvoston vaikutus nimitysten ratkaisuun jo täten taattu. Ehdotamme siis,

että 86 §:n 7 kohdasta poistettaisiin valiokunnan siihen lisäämät sanat „valtioneuvoston esityksestä”.

90 § (88 §).

Tuomarien erottamattomuuden periaatteeseen kuuluu myös, ettei heitä saa ilman heidän omaa suostumustaan siirtää toiseen virkaan, sillä tällaisesta siirtoa voitaisiin käyttää rankaisutoimena tai keinona epämieluisan tuomion estämiseksi. Epäilemättä on katsottava tämän sisältyvänkin valiokunnan ehdottamaan sanamuotoon, mutta poistaes-

saan hallituksen esityksestä pykälän 1 momentin loppupuolen, on valiokunta tehnyt mahdolltomaksi siirtää tuomareita ilman heidän omaa suostumustaan toiseen virkaan siinäkin tapauksessa, että tuomioistuinlaitos tulisi uudestaan järjestettäväksi, vaan he olisivat pykälän viimeisen momentin mukaan asetettavat lakkautuspalkalle. Tähän katsoen pidämme tärkeänä ehdottaa,

että pykälän 1 momenttiin hallituksen esityksen mukaisesti lisätään:

Älköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäväksi, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä.

91 § (89 §).

Perustuslakvaliokunta on syystä poistanut hallituksen esityksen 81 §:n 2 momentin, jonka mukaan mikä virkamies tahansa voisi joutua tutkimaan sitäkin, onko yleisessä laissa oleva säännös syntynyt perustuslain mukaisessa järjestyksessä. Koska kuitenkin valiokunnan mietinnössä oleva ehdotus on puutteellinen sikäli, että se ei tästä tärkeästä asiasta sisällä mitään säännöstä ja koska on syytä julkaistujen oikeussäännösten perustuslainmukaisuuden tutkimiseen nähdä tehdä erotus yleisten lakien ja hallinnollisten asetusten välillä, ehdotamme,

että 91 § saisi seuraavan sanamuodon:

1 mom. esityksen ja mietinnön mukaan.

Jos asetuksessa oleva säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, älköön tuomari tai muu virkamies sitä sovelluttako.

Jos syntyisi epäilyksiä jonkun lain valtiosäännönmukaisuudesta, ratkaisee kysymyksen korkein oikeus.

93 § (91 §).

Koska säännös ensimmäisen presidentin vaalista sopivimmin kuuluu niihin säännöksiin, jotka ovat tarpeen uuden hallitusmuodon täytäntöönpanemiseksi, ehdotamme,

*että 93 § 2 mom. hyväksyttäisiin siinä muo-
dossa, joka sillä on hallituksen esityksen 91 §:n
3 momentissa.*

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

E. N. Setälä.

R. Erich.

Wilh. Malmivaara.

Ylläolevaan vastalauseeseen yhtyy allekirjoittanut, mi-
käli se koskee 78 ja 82 pykälää.

Juho Torppa.

V.

Valiokunnan ehdottama 74 § (hallituksen esityksen 73 §) on saanut yksin sanamuodoltaankin niin onnistumattoman ratkaisun, ettemme sitä mitenkään voi hyväksyä.

Koska yhä enemmän eri mieliä on alkanut ilmestyä siitä, onko puolustuslaitos tulevaisuudessa perustettava yleiseen asevelvollisuuteen, pidämme mekin oikeana, että hallituksen esitys tässä kohdin muutetaan ja sen sijaan lausutaan ainoastaan velvollisuus olla osallisena isänmaan puolustuksessa ja sitä avustaa — velvollisuus, joka on oleva kaikilla kansalaisilla, ei yksin miehillä — sekä muuten viitataan lailla annettaviin säännöksiin.

Koska sotilaslaitoksen järjestely kokonaan jäisi sen varaan, mitä siitä lailla säädetään, eivät kielimääräykset järjestelmän kannalta tässä ole paikallaan. Koska kuitenkin pidämme hallituksen esityksen sisältämiä asiallisia ehdotuksia sellaisina, että ne pääasiallisesti voidaan hyväksyä, emme tahdo vastustaa niiden ottamista tähän pykälään siinä suhteessa muutettuina, ettei ole puhuttava „kompaniasta tai sitä suuremmasta sotilasryhmästä”, vaan ainoastaan „sotilasryhmästä” ja että pykälästä on selviävä, että opetusta äidinkielillä on ehdottomasti annettava ainoastaan sotilaan kuuluessa samankieliseen sotilasryhmään. Sitä vastoin ei pykälään olisi pantava mitään määräystä joukko-osastojen sijoittamisesta. Yleensä on hyvinkin suotavaa, että joukko-osastot saavat palvella kotiseudullaan, mutta tätä ei voida toteuttaa rajanvartiointiin ja eri aselajeihin nähden, minkä vuoksi on sopimatonta tästä asiasta ottaa määräystä perustuslakiin, sitäkin enemmän kun „koti-seutu” on kovin epämääräinen käsite. Jos joitakin kieli-

määräyksiä on pykälään otettava, on niihin armeijan yhteyden kannalta sisältyvä ainakin se säännös, että komennuskielenä on oleva suomenkieli.

Ehdotamme siis,

että pykälä tulisi näin kuuluvaksi:

Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan, niin kuin siitä laissa säädetään.

Asevelvollinen on, jollei hän itse muuta halua, mikäli mahdollista, luettava semmoiseen (*poist.*) sotilasryhmään, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään, ja saava *siinä* opetuksensa sillä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomen kieli.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1919.

E. N. Setälä.

Anton Kotonen.

VI.

Kun en voi pitää tyydyttävänä sitä muotoa, jonka valiokunta on antanut 74 §:lle, ehdotan, että hyväksyttäisiin esityksen vastaava säännös parissa kohden selvennettynä. Pykälä tulisi sen mukaan kuulumaan:

74 §.

Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen.

Asevelvollinen on, ellei hän itse halua toisin meneteltävän, mikäli mahdollista luettava sellaiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään, sekä siinä saava opetuksensa tällä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomen kieli.

3 mom. kuten hallituksen esityksessä.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

R. Erich.

VII.

Kun katson jo presidentin vaalitavan olennaisesti vaikuttavan valitun presidentin arvovaltaan ja suhtautumiseen eduskuntaan nähden ja kun lujan hallitusvallan aikaansaamiseksi on välttämätöntä, ettei presidenttiä aseteta valtionpäämiehenä jo etukäteen eduskunnan enemmistöryhmien kannatuksesta riippuvaksi, en voi yhtyä valiokunnan ehdotukseen, että presidentin vaali jätetään eduskunnan toimitettavaksi. Kansanvallankin kannalta käsittääkseni on poliittisesti terveempää, että — kun ei enään voi tulla kysymykseen välittömät presidenttivaalit — kansa välillisesti valitsijamiesten kautta saa toimittaa presidentin vaalin, mikä joka tapauksessa aina tapahtuu eri merkeissä kuin eduskuntavaalit, ja voi, kulloinkin vallitsevan sekä sisä- että ulkopoliittisen tilanteen huomioon ottaen, puolueyhymityksissäkin presidentin vaalia varten aiheuttaa aivan erilaisia aateyhtymiä kuin eduskuntavaalit. Jo kansanvallan kannaltakin on siis tämä mahdollisuus muissa kysymyksissä kenties erimielisille aateyhtymille varattava, ja tapahtuu se, jos presidentin vaalin toimittaminen jätetään valitsijamiehille.

Kun sen lisäksi presidentille valtiosäännössä on varattu tilaisuus eduskunnan hajoituksen jälkeen uusissa vaaleissa vedota kansaan, tuntuu ristiriitaiselta, ellei luonnottomalta, että presidentti laskisi tällaisessa tapauksessa hajalle eduskunnan, joka hänet on valinnut valtion johtoon, taikka koettaisi pidättää koolla eduskuntaa, jonka mieluosiosta ensimmäisen valtakauden loppuessa presidentin jälleenvalitseminen olisi riippuvainen.

Uudessa valtiosäännössä on eduskunnan valtaa valtion hallintoon nähden muutenkin turvattu riittävästi, joten en voi pitää valtion menestyksen kannalta onnellisena, että presidentin, se on ylimmän toimeenpanevan vallan toimeensa asettaminen jätetään riippuvaksi eduskunnasta. Kansan tahto toteutuu käsittääkseni riidattomammin ja selkeämmin siten, että kansa presidentin vaalia varten saa erikseen valita mieleisensä valitsijamiehet.

Näistä syistä ja kun tiedän ylläesitettyjen näkökohtien olevan hyvin yleisiä niissä valitsijapiireissä, joiden tahdosta olen joutunut kansanedustajan velvollisuuttani täyttämään, pidän itseni velvoitettuna, parhaan harkintani jälkeen, ilmoittamaan eriävän käsitykseni perustuslakivaliokunnan tätä asiaa koskevasta päätöksestä ja rohkenen siis kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi Suomen Hallitusmuodon 22 §:lle seuraavan sanamuodon:

22 §.

Tasavallan presidentin valitsee Suomen kansa aina kuudeksi vuodeksi.

Kun presidentti on valittava, valitaan ensin kolmesataa valitsijamiestä. Vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta sellaisessa vaalissa sekä, soveltuvilta kohdin, vaalin tavasta ja järjestyksestä on voimassa mitä edustajan vaaleista on säädetty.

Valitsijamiesten vaali toimitetaan tammikuun 15 ja 16 päivänä ja seuraavan helmikuun 15 päivänä kokoontuvat valitsijamiehet pääministerin puheenjohtolla valitsemaan presidenttiä. Jos siinä vaalissa, joka toimitetaan umpilipuin, joku saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hän valittu. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali, ja jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, vieläkin vaali niiden kahden välillä, jotka siinä ovat saaneet suu-

rimmat äänimäärät. Jos äänet ovat jakaantuneet tasan, ratkaisee arpa.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

Ari Pitkänen.

Edellä olevaan vastalauseeseen yhtyy allekirjoittanut.

Juho Torppa.

VIII.

Kun en ole voinut yhtyä valiokunnan mietinnössä olevaan 14 §:ään, niin pyydän ehdottaa sanotun pykälän näin kuuluvaksi:

14 §.

Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassa käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samallaisten perusteiden mukaan.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

Juho Torppa.

IX.

Olemme valiokunnan mietintöön nähden olleet useissa kohdin erimieltä, mutta yhteensovittelun takia emme halua eriävää mielipidettämme esittää muihin kuin 14, 21, 50 ja 73 pykälisiin nähden, joissa mielipiteet valiokunnan ja meidän välillä enimmäkseen eroavat.

Valiokunnan ehdottamaa muotoa yllämainituille pykälille pidämme kansaa ja valtakuntaamme hajoittavana sekä onnistumattomana yrityksenä sen kiihkon hillitsemiseksi, joka ruotsalaisen kansanaineksen keskuudessa vallitsee. 73 §:n sisältöä pidämme valiokunnan ehdottamassa muodossa valtakunnan alueelliselle eheydelle sekä maan puolustusvoiman luotettavuudellekin vaarallisena.

Tähän lyhyesti viitaten kunnioittaen ehdotamme, että 14, 49, 50 ja 74 § hyväksyttäisiin pää-asiansa perustuslakikomitean mietinnössä ehdotetussa muodossa ja että 21 § hallitusmuotoon kuulumattamana hyljättäisiin.

Näin ollen ehdotamme,

että 14 § tulisi kuulumaan seuraavasti:

14 §.

Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai valtion hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan käyttää äidinkieltään suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Suomi ja ruotsi ovat tasavallan viralliset kielet. Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla.

Suomen ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.

Edelleen ehdotamme,

että 21 § hallitusmuotoon kuulumattomana poistetaan, että 49 §:n viimeinen momentti ja 50 §:n viimeinen lause poistetaan,

sekä että puolustuslaitosta koskeva 74 § tulisi näin kuuluvaksi:

74 §.

Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan niin kuin siitä laissa säädetään.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

Antti Juutilainen.

Ari Pitkänen.

Juho Niukkanen.

Vilku Joukahainen.

Edellä olevassa vastausessa tehtyihin muutosehdotuksiin yhtyy allekirjoittanut, mikäli ne koskeavat pykälää 21, 49, 50 ja 74.

Juho Torppa.

X.

Emme ole voineet yhtyä valiokunnan viime hetkessä tekemään päätökseen, jolla valiokunnan mietinnön perusteluihin on ensimmäisen kappaleen loppuun lisätty lausuma, jossa väitetään eduskunnan ja hallituksen ryhtyneen „voimaan saattamaan perinnöllistä kuninkuutta toimittaen vuoden 1772 hallitusmuodon, *Ruotsin* kuninkaan vaalia tarkoittavan 38 §:n perusteella kuninkaanvaalin” (hallituskin olisi siis ollut mukana kuninkaanvaalia toimittamassa!). Kysymys viime vuonna toimitetusta kuninkaanvaalista on tähän yhteyteen kuulumaton; sitä paitsi mainitussa lauseessa esiintyvä väite on valtio-oikeudellisesti paikkansa pitämätön ja erehdyttävä sekä ilmaisee tietämättömyyttä vanhojen perustuslakiemme oikeasta tulkinnasta. Ei myöskään liene sopivaa, että perustuslakivaliokunta tällaisella tavalla arvosotelee toimenpidettä, johon Suomen eduskunta, joskin toisin kokoonpantuna, aikaisemmin on ryhtynyt. Koska mainittu lausuma huomattavasti rumentaa *perustuslakivaliokunnan* mietintöä, ehdotamme,

että valiokunnan mietinnön ensimmäisen kappaleen kaksi viimeistä lausetta perusteluista poistettaisiin.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1919.

E. N. Setälä.

R. Erich.
